

Mälardalens Högskola
Institutionen för Samhälls- och Beteendevetenskap

Jenny Johansson 830211
Johanna Liljestam 810209

Individualiserade kvinnor

En kvantitativ undersökning om studenters senareläggning av
barnaskaffandet

C-uppsats i Sociologi, BK 2890

HT 2006

Handledare: Mohammadrafi Mahmoodian

Examinator: Mehrdad Darvishpour

Abstract

Statistik från statistiska centralbyrån (SCB) visar att det i Sverige numera är allt ovanligare att kvinnor under 25 år skaffar barn. Föräldraskapet har med tiden skjutits allt längre upp i åldrarna och det har skett en förändring från att bli med barn till att planera en graviditet. Forskning visar att många av dagens kvinnor både vill utbilda sig, skaffa ett arbete och hinna förverkliga sig själva innan de skaffar sitt första barn. Syftet med uppsatsen var att undersöka om kvinnliga högskolestudenter - som ännu inte hade skaffat, eller väntade, barn - planerade att skaffa barn allt senare i livet. Vi ville även undersöka om, och isåfall varför, kvinnornas pågående utbildning och kommande arbete, självförverkligande och förhållande var anledningar till att de planerade att senarelägga barnskaffandet. Detta undersökte vi genom en kvantitativ enkätundersökning vid Institutionen för Samhälls- och Beteendevetenskap på Mälardalens högskola. Totalt deltog 106 programstudenter i undersökningen. Uppsatsens teoretiska utgångspunkt var individualiseringen, som erbjuder individen fler och större valmöjligheter att utforma och leva sitt eget liv, men som även försvagar familjens betydelse och förändrar dess form. Undersökningens resultat visade att studenterna faktiskt planerar att följa samhällstrenden, endast 4,7 % av de 106 kvinnliga programstudenterna planerar att skaffa barn innan 25 års ålder. Resultatet av undersökningen visade även att utbildning, arbete, självförverkligande och förhållande faktiskt är anledningar till att barnskaffandet senareläggs.

Nyckelord: individualisering, barnskaffande, utbildning, arbete, självförverkligande, förhållande

Innehållsförteckning

1. Inledning	1
1.1 Introduktion	1
1.2 Syfte och frågeställningar	3
1.3 Disposition	4
2. Tidigare forskning	5
2.1 Jämförelse av den tidigare forskningen	7
2.1.1 Individualisering, avtraditionalisering och risker	8
2.1.2 Utbildning	10
2.1.3 Arbete	10
2.1.4 Självförverkligande	11
2.1.5 Förhållande	11
3. Teori	12
3.1 Ulrich Becks teori om individualisering	12
3.2 Ulrich Becks och Elisabeth Beck-Gernsheims teori om kvinnans individualisering	14
3.3 Anthony Giddens teori om individualisering	16
3.3.1 Anthony Giddens teori om det rena förhållandet	18
4. Metod	19
4.1 Metodval	19
4.2 Urval	19
4.3 Bortfall	20
4.4 Tillvägagångssätt	21
4.5 Operationalisering	22
4.5.1 Hypoteser	24
4.6 Databearbetning	25
4.7 Etik	26
4.8 Validitet och reliabilitet	27
5. Resultat	29
5.1 Bakgrundsvariablernas fördelningar	29
5.2 Frågeställningar	30
5.2.1 Tema studier	30
5.2.2 Tema arbete	31

5.2.3 Tema självförverkligande	31
5.2.4 Tema förhållande	32
5.3 Hypotesprövning	33
5.3.1 Hypotes 1	33
5.3.2 Hypotes 2	34
5.3.3 Hypotes 3	35
5.3.4 Hypotes 4	36
5.3.5 Hypotes 5	37
5.3.6 Hypotes 6	38
5.4 Fördelningen av svaren på den öppna frågan	39
6. Diskussion	40
6.1 Inledande diskussion	40
6.1.1 Teman	40
6.1.2 Hypoteserna	44
6.2 Slutdiskussion	45
6.2.1 Utbildning, arbete och självförverkligande	45
6.2.2 Förhållande	47
6.2.3 Ålder och civilstånd	48
6.2.4 Resa	49
6.3 Kritisk granskning	49
6.4 Framtida forskning	50

Källförteckning

Bilagor

1. Inledning

1.1 Introduktion

Det är i dagens samhälle svårt att etablera sig på arbetsmarknaden och svårt att förverkliga sina visioner och därför uppfattar många människor högskoleutbildning som en förutsättning för framgång i livet. Utbildning, arbete och självförverkligande hamnar dock ofta i konflikt med barnskaffandet. Lösningen på konflikten blir ofta att barnskaffandet senareläggs - för även om människor inte på sikt planerar att helt låta bli att skaffa barn är de dominerande målen i första hand ekonomiskt oberoende/ekonomisk självständighet och självförverkligande (Sandström, 2002).

Vi vill med denna uppsats undersöka när kvinnliga högskolestudenter - som ännu inte har skaffat, eller väntar, barn - planerar att skaffa barn. Vi vill även undersöka om, och isåfall varför, utbildning, arbete, självförverkligande och förhållande påverkar planeringen att skaffa barn. Anledningarna till att vi vill undersöka detta ämne är dels att ämnet är mycket aktuellt och omtalat i dagens samhälle och dels att ämnet ligger oss varmt om hjärtat - som unga, kvinnliga studenter känner vi ibland själva av konflikten mellan att vilja satsa på oss själva - bland annat genom utbildning och arbete - och att vilja satsa på familjeliv. Anledningen till varför vi endast undersöker kvinnor, och inte män, är att kvinnorna påverkas mest av barnskaffandet, dels för att det är kvinnorna som är gravida och dels för att det ännu idag generellt är kvinnorna som är hemma med, och tar störst ansvar för, barnen - vilket gör det svårare för kvinnorna än för männen att kombinera barnskaffande med utbildning, arbete och självförverkligande.

Familjesituationens utveckling i Sverige sedan 1950-talet

Statistik från statistiska centralbyrån (SCB) visar att det i Sverige numera är allt ovanligare att kvinnor och män under 25 år skaffar barn. År 1955 hade mer än hälften av kvinnorna skaffat barn vid 25 års ålder, numera har endast en femtedel av alla 25-åriga kvinnor skaffat barn. År 2001 var kvinnorna i genomsnitt 28,5 år då de födde sitt första barn (Landgren Möller & Alm Stenflo, 2002). Föräldrskapet har med tiden skjutits allt längre upp i åldrarna och det har skett en förändring från att bli med barn till att planera en graviditet (Lundqvist & Roman, 2003). Dessutom har antalet födda barn i Sverige minskat, vid 1990-talets slut föddes det färre barn än någonsin tidigare. Siffran över antalet födda barn sjönk mycket fort på mycket kort tid: från genomsnittliga 2,1 barn per kvinna år 1990 till 1,5 barn per kvinna bara sju år senare (Sandström, 2002).

Även den traditionella familjelivssituationen i Sverige har förändrats, tidigare strävade många människor efter ett kärnfamiljsideal där kvinnan var den hemarbetande och mannen den lönearbetande. Numera strävar många människor efter en förhandlande familj som saknar bestämda normer om vem i familjen som ska utföra en viss syssla. Denna förändring pekar på en individualiseringsprocess där mamman, pappan och barnet/barnen i familjen erkänns som enskilda individer istället för som individer tillhörande en kärnfamilj. Familjen med mamma, pappa och barn är ännu idag en stark och grundläggande tankefigur som levnadsform för fortplantning, men kvinnors identitet och kvinnlighet är numera inte längre enbart bunden till fortplantningsförmågan utan minst lika starkt, om inte starkare, bunden till utbildning, arbete och ekonomiskt oberoende (Lundqvist & Roman, 2003).

Orsaker till den förändrade familjesituationen

Utbildning, arbete och självförverkligande är som sagt anledningar till varför många människor idag skaffar barn allt senare i livet och de kan även förklara varför det idag i Sverige föds färre barn än tidigare. Utbildningskraven i arbetslivet ökar och för att kunna etablera sig på arbetsmarknaden väljer många människor - framförallt unga kvinnor - att högskoleutbilda sig (SCB). Forskning vid Institutet för Framtidsstudier ger belägg för att det finns ett tydligt statistiskt samband mellan ökande utbildningsnivåer och sjunkande födelsetal - fertiliteten minskar i takt med att utbildningen ökar (Lindh, 2005). En anledning som kan förklara detta är att högutbildade kvinnor skaffar barn senare i livet än lågutbildade kvinnor och hinner/kan därför inte skaffa lika många barn som lågutbildade. Att kombinera barnaskaffande med utbildning är både ekonomiskt och tidsmässigt krävande och få studenter skaffar barn innan de är klara med sin utbildning. Att kombinera barnaskaffande med arbete är också krävande. Omständigheter i arbetslivet, t.ex. inkomst och karriärmöjligheter, och attityder på arbetsmarknaden, t.ex. diskriminering av gravida kvinnor, är orsaker till varför det idag föds färre barn än tidigare (Sandström, 2002, Landgren Möller & Alm Stenflo, 2002).

Den förändrade familjesituationen kan även förklaras av den reformpolitik som har avsett att göra kvinnan självständig. Politiken har i första hand arbetat för att få kvinnor att bli ekonomiskt oberoende och i andra hand arbetat för att få kvinnor att föda välplanerade barn. Tack vare reformpolitiken har kvinnor idag fler och större möjligheter att förverkliga sig själva och sina visioner. Att kvinnor idag väljer att skaffa sitt första barn allt senare i livet/skaffa färre barn kan därför även förklaras som en strukturell förändring gällande kvinnors ökade självständighet (Sandström, 2002).

Följder av den förändrade familjesituationen

En följd av att människor i Sverige idag skaffar barn allt senare i livet är att det är osannolikt att kvinnor under sin begränsade fertila ålder ska hinna med att/kunna skaffa två barn, vilket är det antal barn per kvinna som behövs för att bromsa en negativ befolkningsutveckling och förebygga en befolkningskris. När kvinnor skjuter upp barnskaffandet för länge minskar möjligheterna att kunna bli gravid, efter fyllda 30 år sjunker fertiliteten snabbt och i början av 40-årsåldern är möjligheten att kunna bli gravid mycket begränsad (Landgren Möller & Alm Stenflo, 2002). Ytterligare en följd är att samhället ställs inför ett omfattande hållbarhetsproblem - för när befolkningen inte fortplantar sig i tillräcklig utsträckning minskar skattebasen för att vidmakthålla välfärden. För att hantera detta hållbarhetsproblem tvingas varje lönearbetare dels försörja alltfler människor - bland annat den ökande andelen äldre - och dels avstå från en större andel av sin inkomst till andra människors konsumtion (Lindh, 2005).

1.2 Syfte och frågeställningar

Syfte

Syftet med uppsatsen är att undersöka om kvinnliga högskolestudenter - som ännu inte har skaffat, eller väntar, barn - planerar att följa samhällstrenden som är att allt fler skaffar barn allt senare i livet. Vi vill även undersöka om, och isåfall varför, kvinnornas pågående utbildning och kommande arbete, självförverkligande och förhållande är anledningar till att barnskaffandet senareläggs.

Frågeställningar

1. Är det avgörande för studenterna att de är klara med sina studier innan de planerar att skaffa barn? Om det är avgörande för dem, vad är isåfall den främsta anledningen till det?
2. Är det avgörande för studenterna att de har fått ett fast arbete innan de planerar att skaffa barn? Om det är avgörande för dem, vad är isåfall den främsta anledningen till det?
3. Är det viktigt för de kvinnliga studenterna att de hinner förverkliga sig själva innan de planerar att skaffa barn? Om det är viktigt för dem, vad är isåfall den främsta anledningen till det?
4. Är det viktigt för de kvinnliga studenterna att de har ett fast förhållande innan de planerar att skaffa barn? Om det är viktigt för dem, vad är isåfall den främsta anledningen till det?

1.3 Disposition

Följande kapitel, kapitel två, handlar om den tidigare forskning vi tagit del av, i kapitlet redogör vi för och sammanfattar fem studier som på olika sätt behandlar konflikten mellan barnaskaffande, utbildning, arbete och självförverkligande. Det tredje kapitlet behandlar den teoretiska utgångspunkten vi har valt, i kapitlet redovisar och summerar vi vad tre betydande, nutida sociologer - Ulrich Beck, Elisabeth Beck-Gernsheim och Anthony Giddens - har att säga om individualiseringen och dess påverkan på familjelivet. Det fjärde kapitlet handlar om den metod vi har använt oss av, i kapitlet redogör vi för metodval, urval, bortfall, tillvägagångssätt, operationalisering, hypoteser, databearbetning, etik, validitet och reliabilitet. Det femte kapitlet behandlar vår undersöknings resultat, i kapitlet redovisar vi fördelningen av våra bakgrundsvariabler, svaren på våra frågeställningar, resultatet av våra hypotesprövningar och svaret på den öppna frågan. Det sista kapitlet, kapitel sex, handlar om den diskussion vi haft kring vår undersökning, i kapitlet sammanfattar vi våra resultat, vår tidigare forskning, och vår teoretiska utgångspunkt, kapitlet innehåller även kritisk granskning och framtida forskning.

2. Tidigare forskning

Genom att använda oss av databaserna Artikelsök, Libris och Sociological abstracts fann vi fem relevanta, vetenskapliga artiklar. Sökorden vi använde oss av var bland annat: first birth, women's education, family, familj, arbete, utbildning, barnafödande och föräldraskap. Tre av artiklarna är svenska och två av artiklarna är skrivna på engelska. Vi kommer nedan att redogöra för och sammanfatta vad forskarna, från tre olika länder, har att säga om individualisering, utbildning, arbete, självförverkligande och förhållande.

I artikeln *Önska, välja och vilja - om beslutet att skaffa barn* undersöker Lundqvist och Roman (2003) vad som ligger bakom beslutet att skaffa eller inte skaffa barn. Syftet med undersökningen var att nå en djupare kunskap om den/de processer som föregår makars och sambors beslut att skaffa barn, detta för att kunna förklara varför antalet födda barn minskar. Undersökningen som ägde rum i Sverige genomfördes med intervjuer av 20 gifta och/eller sammanboende par. Resultatet av undersökningen påvisar att vissa specifika aspekter var dominerande och därmed avgörande för beslutet att skaffa eller inte skaffa barn, dessa aspekter var: frågor om arbete och ekonomi, idén om en sammanhållen kärnfamilj, visionen om att ha ett eget liv och meningen med livet-frågor. De aspekter som visade sig vara dominerande och därmed avgörande för beslutet att inte skaffa barn överhuvudtaget eller inte skaffa ytterligare ett barn var: personlig frihet, en känsla av tidsbrist, yrkeskarriär och bristande jämställdhet.

I artikeln *Viljan att skaffa barn* beskriver Elfving (2002) familjeutvecklingen i dagens Sverige som ett hot mot välfärden, detta eftersom barn, förutom att vara till glädje för föräldrarna även är viktiga för samhällets försörjning och tillväxt. För att undersöka varför det idag föds färre barn än tidigare har Elfving (2002) i samarbete med SIFO genomfört en enkätundersökning. Undersökningen, som genomfördes i Sverige vände sig till befolkningen i åldern 18-74 år, totalt deltog 1309 människor i undersökningen. Syftet med undersökningen var att hitta orsaker som kan förklara de låga födelsetalen, den grundläggande frågeställningen var om människor överhuvudtaget vill skaffa barn. Frågor om viljan att skaffa barn ställdes både till dem som redan hade barn och till dem som inte hade barn. De som inte hade några barn fick svara på/gradera vilken betydelse ett antal faktorer - ålder, partner, förhållande, ekonomi, arbete, utbildning och boende - har för att de (ännu) inte hade skaffat några barn. Undersökningen kom fram till flera resultat. Mer än hälften av dem som redan hade barn

svarade att de inte trodde att de skulle skaffa fler barn. Av dem som inte hade några barn svarade mer än hälften att de trodde att de skulle skaffa barn i framtiden. De faktorer som visade sig ha störst betydelse för att de (ännu) inte hade skaffat några barn var åldern, arbetslivsposition, ekonomi och utbildning. Bland dem som inte hade några barn och som svarade att de inte trodde att de skulle skaffa några barn i framtiden heller var det framförallt två orsaker som gavs stor betydelse för att de inte hade/ville/kunde skaffa några barn. Dessa två orsaker var åldern och bristen på lämplig partner.

I artikeln *Flexibilitet eller friktion? Om inflytande över arbetstiden och konflikten mellan arbete och familj* undersöker Grönlund (2004) hur konflikten mellan arbete och familj påverkas av arbetstidens flexibilitet. Undersökningen omfattas av 1836 enkätsvar, enkätdeltagarna valdes ut genom ett stratifierat, riksrepresentativt urval av anställda inom tre svenska branscher. Syftet med undersökningen var att undersöka hur flexibilitet i arbetstiden påverkar konflikten mellan arbetet och livet i övrigt. I undersökningen definieras begreppet flexibilitet som en individs anpassning av arbetstiden efter de egna behoven. Hypoteserna i undersökningen kan sammanfattas till att högre position, längre arbetstid och fler/yngre barn ökar konflikten mellan arbete och familj och att kvinnor upplever en större konflikt än män. Undersökningens resultat påvisar att flexibilitet i arbetstiden inte minskar konflikten mellan arbete och familj. Resultatet visar att konflikten mellan arbete och familj ökar med högre position, längre arbetstid och fler/yngre barn och att kvinnor upplever en större konflikt mellan arbete och familj än män.

I artikeln *Educational Expansion and Changes in Women's Entry into Marriage and Motherhood in the Federal Republic of Germany* undersöker Blossfeld och Jaenichen (1992) hur ökade förbättringar gällande kvinnors förverkligande genom utbildning har påverkat familjebildandeutvecklingen i Tyskland. Undersökningen bygger på data från det longitudinella projektet "the German Socioeconomic Panel" (GSP). Datan har samlats in från panelvågor från och med år 1984 till och med år 1988. De 12245 individerna som deltog i undersökningen är födda mellan åren 1919-1968 och indelade i födelsekohorter med 5-årsintervaller. Studierna av individerna började när individerna var 16 år och avslutades när de gifte sig eller när de födde sitt första barn. Undersökningen kom fram till flera viktiga resultat. Det första resultatet visar att kvinnors genomsnittliga utbildningsnivå har stigit från födelsekohort (1919-23) till födelsekohort (1964-68) och att antalet inskrivningar i utbildningssystemet har stigit över livsförloppen. Det andra resultatet visar att kvinnornas

åldrar vid giftermål och barnskaffande, mer eller mindre, var desamma som de var 50 år tidigare. Den långsiktiga tendensen gällande vilken ålder kvinnor var i när de gifte sig och när de födde sitt första barn ligger således inte i linje med tendensen gällande deras stigande utbildningsnivå. Utvecklingen av familjebildandet har sedan dess, i Tyskland liksom i andra Europeiska länder, förändrats. Tyskland har genomgått stora förändringar de senaste decennierna, medelåldern för giftermål och barnskaffande är högre än tidigare och det föds färre barn än tidigare. Ökade förbättringar gällande kvinnors förverkligande genom utbildning kan delvis förklara dessa förändringar i familjebildandeutvecklingen (Blossfeld & Jaenichen, 1992).

I artikeln *Alternative Theories of the Relationship of Schooling and Work to Family Formation: Evidence from Mexico* menar Lindström och Brambila Paz (2001) att tre mekanismer avgör tidpunkten för när de mexikanska kvinnorna skaffar sitt första barn och gifter sig - dessa är: rolloförenlighet mellan att vara student eller att vara mor och fru, utbildning som en investering i humankapital och längre formell skolgång som en förändrande erfarenhet vilken ökar medvetenheten om att det finns andra roller än att vara mor och fru. Dessa tre mekanismer utgör hypoteserna i undersökningen som genomfördes i Mexiko. Hypoteserna analyserades genom användandet av data - insamlat genom ett nationellt, representativt urval - från "the 1992 Women's Status and Fertility Survey" (WSFS) som utgörs av 1062 mexikanska kvinnors (födda mellan 1943-52 och 1961-67) retrospektiva livshistorier. Undersökningen kom fram till resultat som stödjer alla tre hypoteser. Medan unga kvinnor fortfarande går i skolan tenderar de i lägre utsträckning att skaffa barn och/eller att gifta sig än vad unga kvinnor, i samma ålder, som inte går i skolan tenderar att göra. Man fann vidare inga bevis för att unga kvinnor lämnar skolan för att bilda familj. Kvinnor som är utbildade och lönearbetar tenderar i lägre utsträckning att skaffa barn och/eller att gifta sig än vad outbildade och ickelönearbetande kvinnor tenderar att göra. Resultatet visar med andra ord att kvinnors längre formella skolgång stämmer överens med både rolloförenlighetshypotesen, humankapitalhypotesen och förändringshypotesen.

2:1 Jämförelse av den tidigare forskningen

Undersökningar visar att barnskaffandet minskar i Europa och att siffran över antalet födda barn, i vissa Europeiska länder, aldrig tidigare har varit så låg som den var vid millennieskiftet 2000. Lundqvist och Roman (2003) och Elfving (2002) sammanfattar utvecklingen i Sverige och menar att det vid 1990-talets slut föddes färre barn än någonsin tidigare och att siffran

över antalet födda barn sjönk mycket fort på mycket kort tid: från genomsnittliga 2,1 barn per kvinna år 1990 till 1,5 barn per kvinna bara sju år senare. I Tyskland och Mexiko är utvecklingen ungefär densamma, Blossfeld och Jaenichen (1992) och Lindström och Brambila Paz (2001) rapporterar om färre antal födda barn per kvinna under de senaste decennierna. Det är dock för tidigt att redan nu uttala sig om den skildrade utvecklingen verkligen kommer att innebära att kvinnor födda på 70-talet kommer att skaffa färre barn än sina mödrar och mormödrar. Anledningen till detta är att dagens kvinnor generellt skaffar barn senare än vad som tidigare varit fallet. Många av dagens unga kvinnor - i Sverige, Tyskland och Mexiko - vill både utbilda sig, arbeta och ha ett fast förhållande innan de skaffar sitt första barn, vilket kan förklara de höjda åldrarna för barnaskaffande i Sverige och Tyskland - i Mexiko är medelåldern för barnaskaffande, som sagt, fortfarande mer eller mindre densamma.

Lundqvist och Roman (2003), Elfving (2002), Blossfeld och Jaenichen (1992) och Lindström och Brambila Paz (2001) är alla överens om att utvecklingen ändå indikerar att kvinnor - förutom att de skaffar barn allt senare i livet (med undantag Mexiko) - även i större utsträckning än tidigare väljer att inte skaffa några barn överhuvudtaget. Barnaskaffandet uppfattas numera inte alltid som en naturlig del i ett förutbestämt levnadslopp, att skaffa barn kan idag väljas bort till förmån för något annat. Valet att skaffa - eller inte skaffa - barn är idag ett aktivt och medvetet val som kräver mycket reflektion.

2:1:1 Individualisering, avtraditionalisering och risker

Lundqvist och Roman (2003) menar att individualisering, avtraditionalisering, ekonomiska strukturer och konjunkturer är teman som kan belysa frågan om varför det idag föds färre barn än tidigare i Sverige. Individens beslut att skaffa eller inte skaffa barn kan relateras till den individualiserings- och avtraditionaliseringsprocess som ägt rum i de västerländska samhällena, i synnerhet under efterkrigstiden.

Lundqvist och Roman (2003), Elfving (2002), Grönlund (2004), Blossfeld och Jaenichen (1992) och Lindström och Brambila Paz (2001) är alla överens om att individualiseringen har förändrat kvinnans roll i samhället såväl som i familjen och att kvinnan, tack vare individualiseringen, nu har fler möjligheter till att utveckla och förverkliga sig själv - bland annat genom utbildning och arbete - innan hon väljer att skaffa (eller inte skaffa) barn. Många kvinnor ser idag ekonomisk självständighet som en nödvändighet innan de väljer att skaffa sitt

första barn. Strävan efter och önskan om "ett eget liv" blir därmed tydlig och individualiseringens betydelse för kvinnan styrks. Detta kan vara en förklaring till varför kvinnor - i detta fall i Sverige och Tyskland - skaffar barn allt senare i livet. Att leva i ett individualiserat samhälle är emellertid inte helt enkelt, kombinationen "att leva sitt eget liv" och "att vara mamma" är svår att balansera. Detta kan förklara varför det idag föds färre barn än tidigare.

Lundqvist och Roman (2003), Grönlund (2004), Blossfeld och Jaenichen (1992) och Lindström och Brambila Paz (2001) är alla även överens om att avtraditionaliseringen - i detta fall kvinnors och mäns förändrade syn på och attityd till barn och familjeliv - kan förklara varför kvinnor idag skaffar barn allt senare i livet (med undantag Mexiko) och varför det idag föds färre barn än tidigare. Avtraditionaliseringen har bidragit till att frågan om ansvaret för hem och barn har blivit en viktig fråga när det gäller familjebildandet och att den tidigare kärnfamiljens bestämda rollfördelning idag mer eller mindre har ersatts av "den förhandlande familjen" som i högre grad än den tidigare kärnfamiljen betonar jämställdhet mellan kvinnor och män. Att leva i ett avtraditionaliserat och individualiserat samhälle är emellertid inte heller helt enkelt, många kvinnor betonar nödvändigheten i att vara ekonomiskt självständig, klar med sin utbildning och anställd samtidigt som de betonar den stabila relationens och familjekollektivets nödvändiga roll i valet att skaffa barn. Denna paradox orsakar ofta ambivalens hos kvinnor, som dels dras mot självständighet och dels mot traditionella kvinnoroller.

Ytterligare en förklaring till varför kvinnor idag skaffar barn allt senare i livet och varför det idag föds färre barn än tidigare är att många uppfattar barnskaffandet som ett risktagande. Dels som ett ekonomiskt risktagande; det existerar ett generellt samband mellan ekonomi/arbete och barnskaffande, vid lågkonjunkturer skaffar människor färre barn än vid högkonjunkturer, med andra ord påverkar osäkra ekonomiska förhållanden valet att skaffa barn. Det är därför som så många kvinnor vill vara utbildade och anställda innan de väljer att skaffa barn, för utan arbete blir det statliga stödet litet. Dels som ett socialt risktagande; många kvinnor oroar sig över tidsbrist och personlig frihet, över hur man när man har skaffat barn ska hinna med att både vara en närvarande mamma, en arbetande kvinna och ändå ha tid över till sig själv. Många människor har idag svårt att få livspusslet att gå ihop. Sammanfattningsvis är Lundqvist och Roman (2003), Grönlund (2004), Lindström och Brambila Paz (2001) och Blossfeld och Jaenichen (1992) alla, mer eller mindre, eniga om att

individualisering, avtraditionalisering och risker är relevanta teman att belysa och förklara frågan om varför kvinnor idag skaffar barn allt senare i livet (med undantag Mexiko) och varför det idag föds färre barn än tidigare.

2:1:2 Utbildning

I Lundqvists och Romans (2003) och Elfving (2002) undersökningar påpekade flera av kvinnorna att de ville vara klara med sina utbildningar innan de planerade att skaffa barn, detta kan dock leda till att kvinnor blir tvungna att välja mellan att antingen vara en närvarande mamma eller att utbilda sig. Blossfeld och Jaenichen (1992) menar att det har skett en omvärdering av kvinnans roll i Tyskland eftersom antalet kvinnor som eftersträvar högre utbildning har ökat. Denna strävan efter en högre utbildningsnivå har i sin tur bidragit till förändringar i familjebildandet. Effekten av kvinnors investering i högre utbildningsnivåer avspeglar även rollkonflikten mellan dels deras traditionella fru- och mammaroll och dels deras ökade ekonomiska oberoende. Konsekvensen av kvinnors ökade utbildningsnivå för familjebildningen har blivit att fler högtbildade kvinnor senarelägger sin övergång från att vara ungdom till att bli vuxen vilket leder till att de även senarelägger eller helt avstår från att skaffa barn. Det uppstår också ofta en rollkonflikt hos högtbildade kvinnor mellan deras traditionella fru- och mammaroll och deras ökade ekonomiska oberoende. Grönlund (2004) menar att utbildning bidrar till att utmana den traditionella fru- och mammarollen och att kvinnor med högre utbildning ofta omförhandlar eller överger den roll som de traditionsenligt haft.

2:1:3 Arbete

Lundqvist och Roman (2003) och Elfving (2002) menar att det existerar ett samband mellan barnskaffande och ekonomi - vid en högkonjunktur tenderar det att födas fler barn än vid en lågkonjunktur. Detta innebär att födelsefrekvensen bland annat kan kopplas till hur förhållandena ser ut på arbetsmarknaden. Kvinnor strävar efter ett fast arbete, en yrkeskarriär och ett ekonomiskt oberoende innan de skaffar barn. Rätt till socialförsäkringssystemet och full föräldraförsäkring är ännu en aspekt relaterad till arbete och ekonomi som av kvinnorna ses som en nödvändighet innan de skaffar barn. Blossfeld och Jaenichen (1992) skriver att kvinnans roll har omvärderats allteftersom hennes deltagande i arbetslivet har ökat. Det ökade deltagandet har bidragit till att kvinnorna har fått allt bättre karriärmöjligheter, en konsekvens av detta är dock att kvinnor med bättre karriärmöjligheter ofta senarelägger eller helt avstår från att skaffa barn.

2:1:4 Självförverkligande

I Lundqvists och Romans (2003) och Grönlunds (2004) undersökningar betonades begreppet självförverkligande, kvinnorna i undersökningarna berättade om vikten av självförverkligande dels innan de skaffade barn och dels efter att de skaffat barn. Innan de valde att skaffa barn ville många av kvinnorna, bland annat genom utbildning och arbete, ha hunnit med att skapa sig "ett eget liv". Efter att de skaffat barn ville många av kvinnorna fortfarande ha tid över till arbete, personlig frihet och "ett eget liv". Att skaffa barn uppfattas också i sig självt som självförverkligande, barnskaffande tillför förhållandet och det egna livet något mer och det första barnet ses ofta som en bekräftelse på ett stabilt förhållande.

2:1:5 Förhållande

Lundqvists och Romans (2003) och Grönlunds (2004) undersökningar visar att kvinnor, i de flesta fall, numera ser ett jämställt förhållande som en nödvändighet innan de väljer att skaffa sitt första barn. Det beror förmodligen på att seglivade föreställningar om kvinnligt och manligt har gjort att kvinnan tidigare (och i många fall ännu idag) generellt sett har utfört majoriteten av det praktiska arbetet med barn och hem. Jämställda förhållanden är mer eller mindre en förutsättning för att kvinnan idag ska kunna vara både en närvarande mamma, en arbetande kvinna och ändå ha tid över till sig själv. Konflikten mellan arbete och familj är större i förhållanden där bägge är högutbildade än i förhållanden där ingen är högutbildad, kvinnan uppfattar även en större konflikt i förhållanden där hon men inte han är högutbildad medan mannen inte upplever det som konfliktskapande att ha en högre utbildning än kvinnan. Detta beror förmodligen på att i en situation där kvinnan är högutbildad måste hon omförhandla eller överge den roll som hon traditionellt haft i hemmet medan en situation där mannen är högutbildad bättre passar in i invanda tankemönster. Konflikten mellan arbete och familj ses generellt och oreflekterat som ett kvinnoproblem och det är därför kvinnorna som i större utsträckning än männen förväntas lösa problemet med att kombinera arbete och familj. Höga krav från arbete och familj är därför ofta svårare för kvinnor än för män att balansera.

3. Teori

Dagens individualiserade samhällen erbjuder individen fler valmöjligheter och större möjligheter att utforma sitt eget liv. Genom individualiseringen har individen - på bekostnad av mer institutionella och kollektiva aktörer som till exempel staten, politiska partier och kyrkan - stärkt sin roll vilket generellt har lett till att individen nu upplever sig vara friare att agera och ställer också högre krav på rätten att få agera. Parallellt med individualiseringsprocessen har det inträffat en ökad frigörelse hos individen från sociala bindningar som till exempel familj, kön och klass. Individualiseringsprocessen har påverkat familjens betydelse och form och är därför en mycket relevant teoretisk utgångspunkt i vår undersökning.

3:1 Ulrich Becks teori om individualisering

Beck (1998) menar att individualisering inte är någonting nytt eller typiskt utmärkande bara för den senare delen av 1900-talet utan att man kan hitta exempel på snarlika individualiserade livssituationer och livsstilar redan under renässansen och medeltiden. Han betonar dock att individualisering - i denna allmänna betydelse - syftar på specifika subjektiva biografiska aspekter av civilisationsprocessen, framförallt de sista stegen av industrialiseringen och moderniseringen (Beck, 1998: 208).

Modernisering leder enligt Beck inte bara till kapitalkoncentration och centraliserad statsmakt utan även till en individualisering med tre moment. De tre momenten är frigivning/frigörelse, förlorad stabilitet och reintegration och de bildar tillsammans en allmän, ahistorisk modell för individualiseringen. Det första momentet beskriver människans frigivning/frigörelse ur historiskt fastställda sociala bindningar och modeller i form av traditionella makt- och försörjningskontexter. Det andra momentet beskriver människans förlorade traditionella trygghet när det handlar om tron, vägledande normer och hur man ska agera. Till följd av detta blir livet självreflexivt - med andra ord omvandlas det traditionellt förutbestämda livet till ett liv som människan själv utformar. Det tredje och sista momentet beskriver hur människan bildar nya typer av social tillhörighet (Beck, 1998: 208, 218).

Beck menar att begreppet individualisering har alltför många innebörder, att det lätt missförstås och att det därför saknar analytisk udd. Ett vanligt förekommande missförstånd är att begreppet individualisering associeras med begreppet individuation, som innebär

personlighetsutveckling, som i sin tur innebär unikheter och som i sin tur innebär frigörelse. Detta kan visserligen stämma, men det kan även motsatsen göra - individualiseringen kan, och leder ofta, till beroende och osjälvständighet. När Beck trots allt själv använder sig av begreppet individualisering gör han distinktionen mellan individualisering som objektiv livssituation och individualisering som subjektivt medvetande, såväl subjektiv som objektiv individualisering kan analyseras i termer av frigivning/frigörelse, förlorad stabilitet och reintegration (Beck, 1998: 206-209).

Efter andra världskrigets slut har alla västvärldens förmögna industriländer - i och med den välfärdsstatliga moderniseringen - upplevt en våg av samhällelig individualisering som har varit mer genomgripande än någonsin tidigare. Mot bakgrund av ett väl utvecklat socialförsäkringssystem och en jämförelsevis hög materiell levnadsnivå har människor frigjorts från de traditionella familjrollerna, könsrollerna och klassvillkoren och i större utsträckning blivit hänvisade till sig själva och sitt eget öde på arbetsmarknaden med alla dess möjligheter, risker och problem. Det uppstår individualiserade levnadsformer och levnadsförutsättningar vilket gör att människan - för sin egen ekonomiska överlevnads skull - måste placera sig själv i centrum för sina livsplaner och sitt levnadssätt. För Beck innebär individualiseringen att människans liv frigivs från de förutbestämda modellerna och läggs i hennes egna händer, öppet och beroende av hennes egna beslut. Det är framförallt fyra specifika faktorer som har bidragit till människans frigivning ur de traditionella levnadsmönstren, dessa fyra faktorer är: frigörelsen ur de av ståndsamhället formade sociala klasserna, kvinnornas förändrade situation, mer flexibel arbetstid och decentraliseringen av placeringen för arbetet. Numera är människan, tack vare frigörelsen av de sociala klasserna, inte längre nödvändigtvis låst vid sin sociala klassposition, med hjälp av utbildning och arbete kan hon förändra sin sociala klassposition. Numera är kvinnan, tack vare förändrade och framförallt förbättrade situationer, inte längre lika beroende av mannen för sin egen och familjens försörjning, därmed tvingas hela den traditionella familjstrukturen kring beroende och försörjning till individualisering. Familjebanden, könsrollerna och klasskillnaderna försvinner dock inte helt under individualiseringens gång, de lämnar snarare bara plats för den individuella livsplanens nya centrum (Beck, 1998: 120, 210-213, 218).

Den moderna individualiseringen omfattas framförallt av två företeelser, dels upplösningen av industrisamhällets monotona livsformer och dels att människorna själva utformar och omformar sina livsformer. Det speciella med den moderna individualiseringen ligger enligt

Beck i konsekvenserna. När stånden inte längre ersätts av sociala klasser och när sociala klasser inte längre ersätts av familjens skyddande referensram blir människan själv en reproduktionsenhet av det sociala i livsvärlden. Människan måste med andra ord skapa sitt eget liv och - såväl utanför som inom familjen - själv trygga sin tillvaro genom utbildning och arbete och själv organisera och placera sitt liv i enlighet med det. I det individualiserade samhället finns massor av valmöjligheter och beslut som människan inte bara kan, utan måste välja/fatta, och hon tvingas själv hantera och leva med konsekvenserna av valen/besluten. Det individualiserade samhället tvingar människan till självreflektion (Beck, 1998: 122-123, 218).

På 1960-talet var familjen, äktenskapet och arbetet fortfarande avgörande sammanhållande faktorer av livssituationer och livsplaner. Individualiseringen, med alla dess valmöjligheter, har dock sedan dess förändrat familjen som idag är en ändlös dragkamp mellan olika ambitioner - nödvändigheten av utbildning, krav i arbetslivet, skyldigheter mot barnen etc. - som drar åt olika håll. Beck menar att när man idag pratar om familjen måste man även prata om arbete och ekonomi, och att när man idag pratar om äktenskapet måste man även prata om utbildning, arbete och rörlighet. Det har till följd av individualiseringen bildats en ny typ av familj, den temporära förhandlingsfamiljen som utgörs av individer med självständiga liv som ingår en motsägelsefull, men ändamålsenlig allians - som dock alltid, och när som helst, kan upplösas - för ett reglerat utbyte av känslor. Den enhetliga, livslånga familjen som omfattar kvinnors och mäns liv som föräldrar är numera nästintill ett undantag. Istället har ett vacklande mellan olika familje- och ickefamiljeformer i olika faser av livet blivit till regel, vilket leder till att familjebanden blivit allt svagare. Mitt i alla dessa olika familjeformationer framträder efterhand den självständighet som kännetecknar kvinnors och mäns enskilda livshistorier - såväl utanför som inom familjen. Trots att många människor numera tvivlar på idealbilden av familjen och äktenskapet, eftersträvar majoriteten av dem ändå ett liv med bindningar. Idealet av ett stabilt förhållande står även idag i förgrunden, men utan de officiella tvången och legitimeringarna från den kyrkliga moralens eller statliga lagens sida. Beck menar att tvåsamhetens lockelse ökar när traditionerna och dess betydelser försvagas, allt det som har förlorats söker människan hos den andra (Beck, 1998: 122, 163-165, 167, 189-190).

3:2 Ulrich Becks och Elisabeth Beck-Gernsheims teori om kvinnans individualisering

Beck och Beck-Gernsheim (2003) menar att sociala ojämlikheter, på olika nivåer, fortfarande existerar i industrialiserade länder, men även att grundläggande förändringar och förbättringar

har ägt rum i kvinnans liv - särskilt under de senaste årtiondena. Dessa förändringar har ägt rum både inom familjen och i förhållande till utbildning och arbete, men de tas ofta för givna eftersom de är vardagliga och därför svåra att lägga märke till. Kvinnor lever idag, tack vare dessa förändringar och förbättringar, inte längre enbart för familjen och mannen - vilket de ofta gjorde på 1800-talet - utan de strävar efter att leva sitt eget liv. Denna strävan innebär enligt Beck och Beck-Gernsheim att kvinnans tidigare så starka band till familjen har försvagats och därmed har hennes individualiseringsprocess och oberoende stärkts. Idag måste unga kvinnor ofta själva utforma sin egen framtid eftersom det inte längre finns några typiska kvinnoroller som de fullt ut kan identifiera sig med (Beck & Beck-Gernsheim, 2003: 54-56).

Individualiseringsprocessen har dels bidragit till osäkerhet och konflikt men dels även till nya chanser och handlingsmöjligheter, vilket i sin tur har bidragit till kvinnans frigörelse från familjen och mannen. Denna frigörelse varierar i grad beroende på kvinnans utbildning - desto högre utbildning kvinnan har, ju större möjligheter har hon att frigöra sig och eftersträva jämlika relationer, både i det privata och i det sociala livet. Kvinnor som utbildar sig blir enligt Beck och Beck-Gernsheim gradvis mer medvetna om vilka begränsningar som förekommer i deras liv och vad de kan göra åt dessa. Kvinnor med högre utbildning reflekterar och tänker generellt mer abstrakt än vad kvinnor med lägre utbildning gör - de har i och med detta övergått från ett passivt till ett aktivt tänkande. Att kvinnor nu i större utsträckning än tidigare utbildar sig resulterar generellt i att de skaffar barn allt senare i livet och att de därmed även skaffar färre barn än vad kvinnorna gjorde under 1950- och 60-talen. Beck och Beck-Gernsheim menar att kvinnans individualisering sedan 1960-talet har bidragit till att kvinnor slits dels mellan en önskan att skaffa barn och dels mellan en önskan att leva sitt eget liv. Desto fler valmöjligheter som kvinnan får att leva sitt eget liv, med tillhörande osäkerhet, krav och risker, ju mer avtar barnskaffandet att vara en naturlig del av livet till att istället bli en välplanerad del av livet (Beck & Beck-Gernsheim, 2003: 58, 61, 70, 119-120, 126).

Sedan 1950-talet anställs det i de industrialiserade länderna allt fler kvinnor till allt högre löner. Beck och Beck-Gernsheim menar att kvinnor sedan dess planerar att i allt större utsträckning lönearbeta större delen av sitt liv. Till skillnad från tidigare generationers kvinnor - som ofta varit tvungna att ge hela eller delar av sin lön till familjen - kan dagens unga kvinnor spendera lönen på sig själva och på vad de själva vill, vilket generellt leder till att de

är självständigare än vad tidigare generationers kvinnor var. Dagens kvinnor har dock ännu ofta idag svårt att kombinera arbete med familj och hushållssysslor, detta eftersom det fortfarande ofta är kvinnorna, och inte männen, som tar störst ansvar för familjen och som utför de flesta hushållssysslorna. Det existerar fortfarande även diskriminering av kvinnor i arbetslivet, exempelvis i form av att de får lägre lön än männen, men till skillnad från tidigare generationers kvinnor har dagens kvinnor högre krav på omgivningen (Beck & Beck-Gernsheim, 2003: 55-56, 61-67).

Unga kvinnor strävade på 1960-talet efter giftermål och de anpassade därför ofta sina framtidsplaner efter männens planer, vilket bidrog till att kvinnorna blev bundna till giftermålet. På 1970- och 80-talet började emellertid kvinnor eftersträva ett förhållande snarare än ett giftermål, vilket bidrog till att de började ställa högre krav på männen än tidigare och att de därmed även började planera och leva sina egna liv. Det förekommer dock ännu idag ofta en skillnad mellan männens föreställningar om jämlikhet och könsroller och männens faktiska praktiserande av dessa föreställningar. Beck och Beck-Gernsheim menar att förhållanden tenderar att vara mindre jämlika i verkligheten än vad de är i männens föreställningar (Beck & Beck-Gernsheim, 2003: 71-72, 103).

3:3 Anthony Giddens teori om individualisering

Giddens (2003) menar, liksom Beck (1998), att människan idag - till följd av individualiseringen - i mycket högre utsträckning än tidigare själv utformar, avgör och kontrollerar sin egen livshistoria. Giddens menar även, i likhet med Beck, att individualiseringen har haft genomgripande effekter på mer eller mindre alla samhällsområden och sociala relationer. Giddens framställer dock inte den individualiserade familjen och familjesituationen som lika konfliktfylld som Beck och Beck-Gernsheim (2003) gör och Giddens lägger inte heller lika stor vikt vid kvinnans individualisering som Beck och Beck-Gernsheim gör.

Giddens (2003) menar att familjen, i åtskilliga av västvärldens industrialiserade länder, har blivit ett slagfält för kampen mellan å ena sidan moderniteten och å andra sidan traditionen, och att familjen även fungerar som en metafor för kampen. Föreställningen om familjen som en numera förlorad fristad är sannolikt mer fylld av nostalgi än vad någon annan institution med ursprung i det förflutna är. En genomgripande förändring ifråga om hur man skapar och upprätthåller relationer med andra har ägt rum (Giddens, 2003: 61).

Den tidigare traditionella familjen/äktenskapet var huvudsakligen en ekonomisk och mycket ojämlig överenskommelse, kvinnorna saknade rättigheter och var männens ägodelar. Under denna period saknade även barnen rättigheter och föräldrarna var framförallt intresserade av hur barnen kunde bidra till familjens ekonomi. Den traditionella familjen kännetecknades senare av 1950-talets familj där kvinnorna och männen visserligen var mer jämlika än tidigare, men där kvinnorna - istället för att lönearbete - var hemmafruar och männen de huvudsakliga familjeförsörjarna. Det var sökandet efter romantisk kärlek som under denna period ersatte äktenskapet som en ekonomisk överenskommelse. Det är denna familjetyp - från 1950-talets övergående period i familjeutvecklingen - som flertalet av dagens familjeinstitutionsförespråkare ser som den traditionella familjen. Sedan dess har familjen genomgått ytterligare förändringar och det är idag endast en minoritet som lever som 1950-talets standardfamilj. I dagens samhälle har familjelivet omvandlats av, och i stort sett ersatts av, det gifta eller ogifta paret. Familjen och äktenskapet har omvandlats till skalinstitutioner; de har som institutioner kvar sina tidigare namn, men deras inre karaktärer har förändrats (Giddens, 2003: 61-66). Giddens menar att en avtraditionalisering har ägt rum, med det menar han att traditioner fortfarande finns kvar, men att traditionernas betydelser har förändrats och i många fall försvagats. Dagens samhälle är ett samhälle med individuella valmöjligheter, tidigare traditioner upprepades och genomfördes på ett förutbestämt rituellt sätt bundet till den bestämda sanningen, till skillnad mot dagens traditioner som är valbara och omtolkningsbara - de är med andra ord individuella valmöjligheter (Beck, Giddens & Lash, 2003: 71, 79, 100).

I de traditionella familjerna utgjorde det gifta paret endast en del av familjesystemet, relationerna till barnen och släktingar var ofta lika viktiga för det dagliga sociala livet. Parallellt med att familjens ekonomiska roll minskade och kärlekens roll ökade kom det gifta eller ogifta paret att själva bli kärnan i familjen. I de traditionella familjerna värderades barnen som sagt som ekonomiska tillgångar, medan de idag framförallt uppskattas för sin egen skull. Beslutet att skaffa barn är idag ett helt annat beslut än vad det var tidigare, idag värdesätts barnen högt. Det traditionella äktenskapet uppfattades som ett naturtillstånd, som ett stadium i livet som de flesta förväntades gå igenom. Även om äktenskapet ännu idag är det normala tillståndet har dess betydelse helt förändrats, att ingå äktenskap idag tyder på att paret har en stabil relation som de vill fördjupa. Äktenskapet är dock inte längre, till skillnad mot tidigare, parförhållandets väsentligaste kännetecken, idag är kärleken och den sexuella attraktionen fundamentala element i parförhållandet. Giddens menar att människan nu är på väg mot ett samhälle där det rena förhållandet råder (Giddens, 2003: 66-68).

3:3:1 Anthony Giddens teori om det rena förhållandet

Sexuella förhållanden, förhållanden mellan föräldrar och barn och vänskapsförhållanden är enligt Giddens tre centrala områden där den emotionella kommunikationen håller på att ersätta de band som tidigare knöt samman människors relationer. För att analysera dessa områden använder han sig av idén om det rena förhållandet (Giddens, 2003: 68).

Emotionell kommunikation innebär att det i det rena förhållandet är betydelsefullt att förstå och respektera andra människor och deras åsikter. Det rena förhållandet skapas och upprätthålls när det ger emotionell tillfredsställelse till alla parter i förhållandet. Det rena förhållandet är beroende av tillit - som grundas på intimitet och frivilliga förpliktelser - vilket innebär att en människa ska kunna, och våga öppna sig för en annan människa. Att öppna sig är enligt Giddens fundamentalt för förhållandets förtrolighet. Det rena förhållandet är ett förhållande som människan söker sig till endast på grund av vad det kan erbjuda de inblandade parterna. Begreppen emotionell kommunikation och förtrolighet är två mycket fundamentala element i det rena förhållandet (Giddens, 2003: 68-69, 111-113, 220).

Det rena förhållandet består dock även av inre konflikter. Förhållandet kan - till följd av en människas krav - ta slut, det rena förhållandet varar enligt Giddens endast så länge som det råder en balans mellan vad parterna får ut av förhållandet och vad parterna förser förhållandet med (Giddens, 2005: 113, 221).

4. Metod

4.1 Metodval

Med utgångspunkt i undersökningens syfte - som dels är att undersöka om kvinnliga högskolestudenter planerar att skaffa barn allt senare i livet och dels är att undersöka om, och isåfall varför, deras pågående utbildning och kommande arbete, självförverkligande och förhållande är anledningar till att barnskaffandet senareläggs - valde vi att använda oss av den kvantitativa forskningsmetoden. För att kunna undersöka syftet, besvara frågeställningarna och pröva hypoteserna (se s. 26) genomförde vi en enkätundersökning (Esaiasson, Gilljam, Oscarsson & Wängnerud, 2004: 254).

Anledningarna till att vi valde kvantitativ och inte kvalitativ metod i vår undersökning var, förutom att den kvantitativa metoden var lämpligast med hänsyn till syftet, dels att vi ville undersöka och förklara studieobjekten för att kunna svara på våra frågeställningar - till skillnad mot kvalitativ metod som söker förståelse och dels att vi ville undersöka ett större urval för att kunna söka efter samband - till skillnad mot kvalitativ metod som undersöker den enskilde individen (DePoy & Gitlin, 1999: 30-31). Fördelarna som vi ser med att vi använde oss av kvantitativ metod är just att vi kunde genomföra vår undersökning genom att mäta, kontrollera och förklara studieobjekten och att vi effektivt kunde undersöka ett större urval. Den främsta nackdelen som vi ser med att vi använde oss av kvantitativ metod är att vi ”bara” kunde få reda på hur många som tyckte någonting och inte varför de tyckte som de gjorde. Vi kunde med andra ord inte nå någon fördjupad förståelse om studieobjekten.

4.2 Urval

Under höstterminen 2005 var totalt 331 062 studenter registrerade vid Sveriges samtliga högskolor och universitet, av dem var 198 455 stycken (ca 60 %) kvinnor och 132 607 stycken (ca 40 %) män. Åldersfördelningen bland dem var: -24 år 45 %, 25-34 år 34 % och 35år- 21 % (SCB). Under läsåret 2006 var totalt 15 862 studenter registrerade vid Mälardalens högskola (MdH), av dem var 9998 stycken (63 %) kvinnor och 5864 stycken (37 %) män. Åldersfördelningen bland dem var: -24 år 44 %, 25-34 år 33 % och 35 år- 23 %. Under läsåret 2006 var totalt 4640 studenter registrerade vid Institutionen för Samhälls- och beteendevetenskap (ISB) på MdH, av dem var 3586 stycken (77 %) kvinnor och 1054 stycken (23 %) män. Åldersfördelningen bland dem var: -24 år 39 %, 25-34 år 33 % och 35 år- 28 % (Bhattacharyya, 2007).

När man genomför en enkätundersökning gör man oftast, av såväl ekonomiska som tidsmässiga skäl, en urvalsundersökning genom ett stickprov, om stickprovet görs rätt är det (bör det vara) en miniatyrkopia av populationen (Ejlertsson, 1996: 16). I vår undersökning består populationen av kvinnliga programstudenter vid Institutionen för Samhälls- och beteendevetenskap (ISB) på Mälardalens högskola (MdH) under höstterminen 2006. 219 kvinnliga programstudenter valdes genom ett selektivt urval ut att delta i undersökningen. Fördelen med att vi använde oss av ett selektivt urval är att vi medvetet kunde välja ut kvinnliga programstudenter som tillhör ISB, nackdelen är att vi inte kan dra generella slutsatser (DePoy & Gitlin, 1999: 206). Orsaken till att vi valde programstudenter och inte studenter som läser enskilda kurser är för att vi tror att programstudenter i större utsträckning än kursstudenter studerar i flera år, vilket kan skjuta upp det eventuella barnaskaffandet med flera år. Orsakerna till att vi valde ISB är, förutom att vi själva tillhör och därmed känner till institutionen, dels för att det är en av högskolans större institutioner och dels för att majoriteten (77 %) av studenterna där är kvinnor.

Från klasslistorna över alla programstudenter vid ISB på MdH valde vi varannan kvinnlig student från de beteendevetenskapliga programmen ($n = 81$ stycken) och de beteendevetenskapliga programmen med inriktning mot social omsorg ($n = 50$ stycken) och var tredje kvinnlig student från missbrukarvårdsprogrammen ($n = 45$ stycken) och programmen välfärdsarbete med inriktning mot rehabilitering ($n = 43$ stycken). Eftersom de beteendevetenskapliga programmen och de beteendevetenskapliga programmen med inriktning mot social omsorg hade fler klasser valde vi var tredje kvinnlig student från dessa program och eftersom missbrukarvårdsprogrammen och programmen välfärdsarbete med inriktning mot rehabilitering hade färre klasser valde vi varannan kvinnlig student från dessa program.

4.3 Bortfall

När vi mailade de 219 kvinnliga studenterna var målsättningen att få tillbaka cirka 120 besvarade enkäter. På grund av att vi valde att samla in datan via mail förberedde vi oss på att vi antagligen skulle få ett relativt stort bortfall i undersökningen. För att få en hög svarsfrekvens bör man skicka ut påminnelser vid upprepade tillfällen, vilket vi gjorde vid två tillfällen (Esaiasson et al., 2004: 265). Det första påminnelsemailet skickade vi ut efter 7 dagar och det andra påminnelsemailet efter 14 dagar. Antalet kvinnliga studenter som besvarade enkäten var sammanlagt 106 stycken.

När en individ inte vill eller inte kan fylla i en enkät talar man om externt bortfall (Ejlertsson, 1996: 22). I vår undersökning är det totala externa bortfallet 113 individer.. Det externa bortfallet fördelade sig på följande sätt mellan programmen: de beteendevetenskapliga programmen ($n = 24 \%$), de beteendevetenskapliga programmen med inriktning mot social omsorg ($n = 29 \%$), missbrukarvårdsprogrammen ($n = 25 \%$) och programmen välfärdsarbete med inriktning mot rehabilitering ($n = 22 \%$). Av dessa 113 individer hade, eller väntade, ett okänt antal redan barn och skulle därför inte heller delta i vår undersökning. När en individ inte vill eller kan besvara frågor i enkäten talar man om internt bortfall (Ejlertsson, 1996: 22). I vår undersökning är det totala interna bortfallet 11 obesvarade frågor (0,7 %) av totalt 1484 frågor (vi har helt räknat bort den öppna/valfria frågan). Det interna bortfallet hanteras i resultatet som ”uppgift saknas”.

4.4 Tillvägagångssätt

Datansamlingen ägde som sagt rum via mail till de utvalda kvinnliga studenterna. Mailen som vi skickade innehöll förutom Internetadressen till enkäten även ett missivbrev (Bilaga 1). I missivbrevet bad vi bara studenter som inte redan hade, eller väntade, barn att delta i vår undersökning, vi informerade även om att deltagandet var frivilligt och anonymt. Missivbrevet innehöll även följande information: en presentation av undersökningens syfte och urval, uppgifter om vilka vi som genomför undersökningen är och uppgifter om hur vi kan kontaktas.

Enkäten, som vi konstruerade med utgångspunkt i undersökningens syfte och frågeställningar, bygger på följande fyra teman: *utbildning*, *arbete*, *självförverkligande* och *förhållande*. Enkäten (Bilaga 2) består sammanlagt av 15 frågor - 5 bakgrundsfrågor, 9 huvudfrågor och 1 öppen/valfri fråga. Bakgrundsfrågorna - *ålder*, *program*, *högskolepoäng*, *civilstånd* och *boendeförhållande* - utformade vi för att vi ansåg att de var relevanta variabler att söka samband och skillnader utifrån. Huvudfrågorna - 5 frågor och 4 följdfrågor - utarbetade vi dels för att kunna undersöka om de kvinnliga programstudenterna planerar att skaffa barn allt senare i livet och dels för att kunna undersöka om, och isåfall varför, våra teman utbildning, arbete, självförverkligande och förhållande är anledningar till att barnaskaffandet senareläggs. På huvudfrågorna bad vi respondenterna välja det alternativ som var viktigast för dem. Den öppna frågan - *Är det något särskilt du vill ha förverkligat/klarat av innan du planerar att skaffa barn?* - formulerade vi för att vi var intresserade av svaret, vi ville genom att ställa frågan mer exakt ta reda på vad kvinnorna vill förverkliga innan de planerar att skaffa barn.

Innan vi mailade de kvinnliga studenterna genomförde vi en pilotstudie. En pilotstudie genomför man för att kunna kontrollera att respondenterna kommer att uppfatta frågorna och svarsalternativen på rätt sätt, dessutom kan man genom en pilotstudie få reda på om någonting i enkäten är oklart, diffust eller mångtydigt och om någon fråga eller något svarsalternativ saknas eller är överflödigt (Ejlertsson, 1996: 31). Vi bad några bekanta till oss svara på och kommentera enkäten och utifrån kommentarerna förtydligade vi det som av någon uppfattades som otydligt och förenklade det som av någon uppfattades som svårbegripligt.

Vi skickade under vecka 47, år 2006, ut mailen med missivbrevet och Internetadressen till den hemsida där enkäten låg ute. Under 5 veckor - från vecka 47 till vecka 51 - låg enkäten ute på den - endast för undersökningens skull - egengjorda hemsidan. På hemsidan fick studenterna, innan de besvarade enkäten, fylla i sina MdH-mailadresser. När studenterna besvarade enkäten skickades deras enkätsvar automatiskt till en nybildad mailadress avsedd att användas endast till detta syfte. Mailadresserna skickades till en annan nybildad mailadress, detta för att vi skulle kunna veta vilka som besvarat enkäten men inte kunna koppla deras svar till deras mailadresser, på så sätt kunde vi trygga den utlovade anonymiteten.

4.5 Operationalisering

När man konstruerar en enkät är det viktigt att man operationaliserar det man avser att undersöka. Operationalisering innebär att problemområdet - syftet och frågeställningarna - bryts ner i sina beståndsdelar och formuleras i konkreta och mätbara frågeområden (Ejlertsson, 1996: 41). Utifrån syftet med vår undersökning - att undersöka om högskolestudenter planerar att skaffa barn allt senare i livet och om, och isåfall varför, deras pågående utbildning och kommande arbete, självförverkligande och förhållande är anledningar till att barnaskaffandet senareläggs - kom vi som sagt fram till följande fyra teman: *utbildning, arbete, självförverkligande* och *förhållande*.

Anledningarna till att vi från början överhuvudtaget valde att undersöka hur just utbildning, arbete och självförverkligande påverkar barnaskaffandet är dels att många människor idag uppfattar högskoleutbildning, fast arbete och självförverkligande som förutsättningar för framgång i livet och dels att utbildning, arbete och självförverkligande ofta hamnar i konflikt med barnaskaffandet (Sandström, 2002). Anledningen till att vi valde att undersöka hur just förhållande påverkar barnaskaffandet är att de allra flesta väntar med att skaffa barn tills dess att de har ett förhållande. Samtliga teman mäter - genom jämförbara svarsalternativ rörande

ekonomiska, sociala och egennyttiga aspekter - om, och isåfall varför, de är anledningar till att barnskaffandet senareläggs.

Med temat *utbildning* ville vi dels undersöka om studenterna tidigast planerar att skaffa barn efter att de är klara med sina studier och dels - förutsatt att de svarat "ja" på frågan - undersöka varför de tänker vänta tills dess. Svartalternativen på frågan "om ja, varför tänker du vänta tills dess" var: *Det är svårt att ekonomiskt kombinera studier med att vara småbarnsförälder, Det är svårt att tidsmässigt kombinera studier med att vara småbarnsförälder, Det är viktigt för mig att vara högskoleutbildad, och Annat, nämligen...*

Med temat *arbete* ville vi dels undersöka om studenterna tidigast planerar att skaffa barn efter att de har fått ett fast arbete och dels - förutsatt att de svarat "ja" på frågan - undersöka varför de tänker vänta tills dess. Svartalternativen på frågan "om ja, varför tänker du vänta tills dess" var: *Det är svårt att vara småbarnsförälder utan att ha den fasta inkomsten som ett fast arbete ger, Det är svårt att vara småbarnsförälder utan att vara garanterad mammaledighet, Det är viktigt för mig att ha ett fast arbete, och Annat, nämligen...*

Med temat *självförverkligande* ville vi dels undersöka om det är viktigt för studenterna att de har hunnit förverkliga sig själva innan de planerar att skaffa barn och dels - förutsatt att de svarat "ja" på frågan - undersöka varför de tycker att det är viktigt att de har hunnit förverkliga sig själva innan de planerar att skaffa barn. Svartalternativen på frågan "om ja, varför tänker du vänta tills dess" var: *Det är svårt att försörja ett barn innan man har blivit ekonomiskt självständig, Det är svårt att uppfostra ett barn innan man har blivit socialt självständig, Det är viktigt för mig att förverkliga mig själv och Annat, nämligen...*

Med temat *fast förhållande* ville vi dels undersöka om det är viktigt för studenterna att de har ett fast förhållande innan de planerar att skaffa barn och dels - förutsatt att de svarat "ja" på frågan - undersöka varför de tycker att det är viktigt att de har ett fast förhållande innan de planerar att skaffa barn. Svartalternativen på frågan "om ja, varför tänker du vänta tills dess" var: *Det är svårt att vara småbarnsförälder om man inte har någon att dela det ekonomiska ansvaret med, Det är svårt att vara småbarnsförälder om man inte har någon att dela det sociala ansvaret med, Det är viktigt för mig att ha ett fast förhållande, Det är viktigt för barnet att det har två föräldrar och Annat, nämligen...* Svartalternativet *Annat, nämligen...* redogör vi för i diskussionen.

Bakgrundsvariablerna som vi använde oss av var de kvinnliga studenternas *ålder*, *avklarade högskolepoäng* och *civilstånd*. Anledningen till att vi valde just dessa bakgrundsvariabler är för att vi trodde att dessa variabler skulle ha störst påverkan på våra teman. Vi trodde att de kvinnliga studenternas olika åldrar, varierande antal avklarade högskolepoäng och olika civilstånd skulle påverka deras ställningstaganden till våra teman. Hur bakgrundsvariablerna faktiskt påverkade våra teman undersökte vi genom sex hypotesprövningar.

4.5.1 Hypoteser

H₁ De kvinnliga studenterna som är 25 år eller yngre planerar i större utsträckning än studenterna som är 26 år eller äldre att tidigast skaffa barn *efter* att de är klara med sina studier.

H₂ De kvinnliga studenterna som är 25 år eller yngre planerar i större utsträckning än studenterna som är 26 år eller äldre att tidigast skaffa barn *efter* att de har fått ett fast arbete.

H₃ De kvinnliga studenterna som har 80 högskolepoäng eller färre planerar i större utsträckning än studenterna som har 81 högskolepoäng eller fler att tidigast skaffa barn *efter* att de är klara med sina studier.

H₄ De kvinnliga studenterna som har 80 högskolepoäng eller färre planerar i större utsträckning än studenterna som har 81 högskolepoäng eller fler att tidigast skaffa barn *efter* att de har fått ett fast arbete.

H₅ De kvinnliga studenterna som inte har ett förhållande planerar i större utsträckning än studenterna som har ett förhållande att tidigast skaffa barn *efter* att de är klara med sina studier.

H₆ De kvinnliga studenterna som inte har ett förhållande planerar i större utsträckning än studenterna som har ett förhållande att tidigast skaffa barn *efter* att de har fått ett fast arbete.

Anledningen till att vi formulerade hypoteserna på dessa sätt var att vi trodde att det skulle vara viktigare för de yngre studenterna, för studenterna med färre högskolepoäng och för studenterna som inte har ett förhållande att förverkliga sig själva - genom utbildning och

arbete - innan de planerar att skaffa barn. Vi resonerade som så att studenterna som har färre högskolepoäng i regel är yngre än studenter som har fler högskolepoäng och att studenterna som är yngre har längre tid på sig att kunna skaffa barn och att de därför i större utsträckning än de äldre studenterna hinner satsa på sig själva innan de planerar att skaffa barn. Vi resonerade även som så att studenterna som inte har ett förhållande är mer beroende av sin egen framgång i livet och att de därför i större utsträckning än studenterna som har ett förhållande satsar på sig själva innan de planerar att skaffa barn.

4.6 Databearbetning

När man analyserar kvantitativ data använder man framförallt statistiska mätmetoder, när vi sammanställde och analyserade vår insamlade data använde vi oss av statistikprogrammet SPSS. Först matade vi tillsammans in all insamlad data från enkäterna och sedan skapade vi tillsammans frekvens- och korstabeller för att få en sammanfattning av, och en översikt över, datan.

När vi matade in datan i SPSS valde vi att dela in svaren på bakgrundsfrågorna - *ålder*, *högskolepoäng* och *civilstånd* - i färre svarsalternativ. Frågan om studenternas ålder var från början en öppen fråga, studenterna fyllde själva i sin exakta ålder som vi sedan matade in i en av sex kategorier, de sex kategorierna smalnade vi i analysen av till tre kategorier (tabell 1). Anledningen till att vi valde tre kategorier var för att vi skulle kunna jämföra vår åldersfördelning med åldersfördelningarna vid Sveriges samtliga högskolor och universitet och åldersfördelningen vid MdH. Inför hypotesprövningarna smalnade vi av åldersfördelningen ytterligare, från tre till två kategorier: *25 år eller yngre* och *26 år eller äldre*.

Frågan om studenternas avklarade högskolepoäng hade från början sju bestämda kategorier, de sju kategorierna smalnade vi i analysen av till tre kategorier (tabell 2). Anledningen till att vi valde färre kategorier var för att vi skulle få en mer sammanfattad översikt över fördelningen. Inför hypotesprövningarna smalnade vi av högskolepoängsfördelningen ytterligare, från tre till två kategorier: *80 högskolepoäng eller färre* och *81 högskolepoäng eller fler*.

Frågan om studenternas civilstånd hade från början fyra bestämda kategorier, de fyra kategorierna smalnade vi i analysen av till tre kategorier (tabell 3). Anledningen till att vi

valde att slå ihop kategorierna var för att det var så pass få som hade valt alternativet *dejtat* ($n=3$ stycken). Inför hypotesprövningarna smalnade vi av civilståndsfördelningen ytterligare, från tre till två kategorier: *har inte ett förhållande* och *har ett förhållande*.

Genom att vi använde oss av SPSS kunde vi bland annat söka efter skillnader, likheter, samband och statistisk signifikans mellan våra oberoende variabler; *ålder*, *avklarade högskolepoäng* och *civilstånd* och våra beroende variabler; *utbildning*, *arbete*, *självförverkligande* och *förhållande*, och på så sätt besvara våra frågeställningar och pröva våra hypoteser (Djurfeldt, Larsson & Stjärnhagen, 2003: 143, 225).

Vi genomförde bivariata analyser med hjälp av korstabeller, genom vilka vi undersökte sambanden mellan de oberoende och beroende variablerna. Vi använde oss av sambandsmättet Phi som sträcker sig från -1 till $+1$, -1 tyder på ett starkt negativt samband, 0 på inget samband alls och $+1$ på ett starkt positivt samband. För att avgöra om sambanden beror på slumpen eller inte har vi använt oss av χ^2 -test med 95 % signifikansnivå, för att sambanden inte ska bero på slumpen måste signifikansen (p) vara mindre än $0,05$ ($p < 0,05$) (Djurfeldt et al., 2003: 143, 156, 225).

4.7 Etik

När man genomför en vetenskaplig undersökning bör man alltid göra vissa etiska bedömningar. Inom samhälls- och beteendevetenskaplig forskning används det Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådets forskningsetiska principer gällande individskyddskravet. Det fundamentala individskyddskravet innehåller fyra krav gällande forskningen, dessa är informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet. Informationskravet innebar i vår undersökning att respondenterna skulle få information om undersökningen och dess syfte innan de besvarade enkäten, detta gav vi dem i form av vårt missivbrev. Samtyckeskravet innebar i vår undersökning att vi skulle erhålla respondenternas samtycke till att delta i undersökningen, detta samtycke fick vi när respondenterna läste igenom vårt missivbrev och skickade tillbaka de ifyllda enkäterna till oss. Konfidentialitetskravet innebar i vår undersökning att fakta om respondenterna skulle ges stor konfidentialitet och att personuppgifterna skulle lagras så att obehöriga inte kan komma åt dem, vi har sett till att uppfylla, och kommer även i framtiden att uppfylla, detta krav. Nyttjandekravet innebar i vår undersökning att fakta om respondenterna endast skulle få användas för vår undersökning och vår undersöknings syfte, vi har sett till att uppfylla, och kommer även i framtiden att uppfylla, detta krav (Esaiasson et al., 2004: 442-446).

4.8 Validitet och reliabilitet

Validitet innebär att man har mätt det man avsåg att mäta, vilket med andra ord innebär att man har lyckats göra syftet mätbart. Hög validitet uppnår man när man har ett litet eller inget systematiskt fel (Ejlertsson, 1996: 86). När vi konstruerade vår enkät utgick vi ifrån undersökningens syfte, frågeställningar och hypoteser. Vi delade in enkätfrågorna i teman som vi operationaliserade. Samtliga teman mäter genom jämförbara svarsalternativ om, och isåfall varför, de orsakar att barnskaffandet senareläggs. Noggrannheten kring konstruktionen och operationaliseringen bidrar till att höja undersökningens validitet. Att vi själva är unga, kvinnliga studenter på samma högskola, och vid samma institution, som kvinnorna i vår undersökning gör att vi dels själva känner av konflikten mellan att vilja klara av våra utbildningar och viljan att skaffa barn och dels att vi själva känner till högskolan och institutionen. Även detta bidrar till att höja undersökningens validitet.

En validitetsbrist i vår undersökning skulle kunna vara att vi - på grund av att vi mailade ut enkäterna - inte var närvarande när studenterna besvarade enkäterna. Därför kan vi inte vara säkra på att studenterna besvarade enkäterna utan att diskutera med varandra, vilket kan påverka deras svar, och vi kan inte heller vara säkra på att studenterna tog enkäten på allvar, det vill säga att de besvarade enkäten seriöst. På grund av att vi inte var närvarande när studenterna besvarade enkäterna kunde inte heller studenterna ställa direkta frågor till oss. Vi lämnade emellertid våra kontaktuppgifter i missivbrevet och bad studenterna att kontakta oss vid eventuella frågor.

Reliabilitet innebär att man har mätt det man avsåg att mäta på rätt sätt. Hög reliabilitet uppnår man när man har ett litet eller inget slumpmässigt fel (Ejlertsson, 1996: 86). Innan vi skickade ut vår enkät till studenterna genomförde vi en pilotstudie, detta för att vi ville kontrollera att respondenterna skulle uppfatta frågorna och svarsalternativen på rätt sätt. Dessutom kan man genom en pilotstudie få reda på om någonting i enkäten är oklart, diffust eller mångtydigt och om någon fråga eller något svarsalternativ saknas eller är överflödigt. Att vi genomförde en pilotstudie innan vi påbörjade datainsamlingen höjer både undersökningens reliabilitet och validitet. Innan vi sammanställde och analyserade den insamlade datan i statistikprogrammet SPSS numrerade vi alla besvarade enkäter, detta för att vi skulle kunna kontrollera dem igen om något blev fel. Vi matade tillsammans in datan från enkäterna, den ena läste upp och kontrollerade svaren samtidigt som den andra matade in dem, detta för att risken för felinmatning skulle minimeras. Sedan skapade vi tabeller för att få

en sammanfattning av, och en tydlig översikt över, resultatet. Noggrannheten kring bearbetandet av datan bidrar till att höja undersökningens reliabilitet.

En reliabilitetsbrist i vår undersökning är det stora externa bortfallet ($n= 113$ stycken) - vi mailade ut 219 enkäter med målsättningen att få tillbaka cirka 120 enkäter, men fick bara tillbaka 106 besvarade enkäter. Av dessa 113 individer hade, eller väntade, visserligen ett okänt antal redan barn och skulle därför inte heller delta i vår undersökning. Det interna bortfallet är emellertid lågt - 11 obesvarade frågor (0,7%) av totalt 1484 frågor - vilket tyder på att studenterna har uppfattat frågorna och svarsalternativen på rätt sätt. Det låga interna bortfallet höjer både undersökningens reliabilitet och validitet.

Trots att vi inte kunde närvara när studenterna besvarade enkäterna och trots det stora externa bortfallet anser vi att mailutskick var det lämpligaste tillvägagångssättet att samla in datan med. Om vi hade delat ut enkäterna personligen och bitt studenterna att fylla i och lämna tillbaka dem vid utdelningstillfället tror vi inte att de hade lagt ner tillräckligt mycket tid och engagemang på besvarandet. Risken hade då varit att studenterna bara kryssade i svarsalternativ utan att de läste frågorna ordentligt eller reflekterade över de olika svarsalternativen. Genom att vi mailade ut enkäterna till studenterna kunde de istället besvara enkäten när de själva hade gott om tid.

5. Resultat

Först följer fördelningen över bakgrundsvariablerna och över studenternas planerade ålder för barnskaffande och därefter följer svaren på frågeställningarna, resultatet av hypotesprövningarna och svaren på den öppna frågan.

5.1 Bakgrundsvariablernas fördelningar

Nedan följer dels fördelningen av bakgrundsvariablerna - *ålder*, *högskolepoäng* och *civilstånd* - som vi använde oss av i hypoteserna och dels fördelningen av vid vilken ungefärlig ålder studenterna planerar att skaffa barn.

Tabell 1 Studenternas ålder

	Frekvens	Procent
-20 år	13	12,3 %
21-24 år	52	49,1 %
25-30 år	26	24,4 %
31-34 år	9	8,5 %
35-40 år	2	1,9 %
41 år-	2	1,9 %
Uppgift saknas	2	1,9 %
Totalt	106	100 %

Tabell 2 Studenternas högskolepoäng

	Frekvens	Procent
-20 poäng	24	22,6%
21-40 poäng	13	12,3 %
41-60 poäng	11	10,4 %
61-80 poäng	11	10,4 %
81-100 poäng	20	18,9 %
101-120 poäng	14	13,2 %
121 poäng-	13	12,3 %
Totalt	106	100 %

Tabell 3 Studenternas civilstånd

	Frekvens	Procent
Singel	26	24,5 %
Dejtar	3	2,8 %
Förhållande, sedan mindre än ett år tillbaka	13	12,3 %
Förhållande, sedan mer än ett år tillbaka	64	60,4 %
Totalt	106	100 %

Tabell 4 Studenternas planerade ålder för barnskaffande

	Frekvens	Procent
- 24 år	5	4,7 %
25-30 år	67	63,2 %
31-34 år	16	15,1 %
35 år-	3	2,8 %
Vill inte skaffa barn	6	5,7 %
Uppgift saknas	9	8,5 %
Totalt	106	100 %

Tabell 1 visar respondenternas åldersfördelning; av de 106 studenterna är 61,4 % under 25 år, 32,9 % mellan 25 och 34 år och 3,8 % över 34 år. Medianåldern för respondenterna är 24 år och medelåldern 24,8 år. Tabell 2 visar fördelningen över respondenternas högskolepoäng; av de 106 studenterna har 45,2 % färre än 61 högskolepoäng, 42,5 % mellan 61 och 120 högskolepoäng och 12,3 % fler än 120 högskolepoäng.

Tabell 3 visar respondenternas civilståndsfördelning; av de 106 studenterna har 27,3 % inget förhållande, 12,3 % har ett förhållande sedan mindre än ett år och 60,4 % har ett förhållande sedan mer än ett år. Tabell 4 visar fördelningen över när respondenterna planerar att skaffa barn; av de 106 studenterna planerar 4,7 % att skaffa barn innan 25 års ålder, 78,3 % mellan 25 och 34 års ålder och 2,8 % efter 34 års ålder. Medianåldern för när respondenterna planerar att skaffa barn är 28 år och medelåldern 27,3 år. Tabell 4 visar även att 5,7 % av respondenterna inte vill skaffa barn överhuvudtaget.

5.2 Frågeställningar

Nedan följer svaren på om, och isåfall varför, våra fyra teman *utbildning*, *arbete*, *självförverkligande* och *förhållande* är anledningar till att barnskaffandet numera ofta senareläggs.

5.2.1 Tema studier

Vi ville med detta tema undersöka om, och isåfall varför, kvinnornas pågående utbildning är en anledning till att kvinnorna planerar att senarelägga det eventuella barnskaffandet.

1. Är det avgörande att studenterna är klara med sina studier innan de planerar att skaffa barn? Om det är avgörande för dem, vad är isåfall den främsta anledningen till det?

Tabell 5 Frågeställning 1

	Frekvens	Procent
Ja	76	76 %
Nej	11	11 %
Vet ej	13	13 %
Totalt	100	100 %

Tabell 5:1 Frågeställning 1

	Frekvens	Procent
Det är svårt att ekonomiskt kombinera studier med att vara småbarnsförälder	27	35,5 %
Det är svårt att tidsmässigt kombinera studier med att vara småbarnsförälder	12	15,8 %
Det är viktigt för mig att vara högskoleutbildad	13	17,1 %
Annat, nämligen	24	31,6 %
Totalt	76	100 %

76 % av kvinnorna i undersökningen svarade att *det är avgörande* att de är klara med sina studier innan de planerar att skaffa barn (tabell 5). Majoriteten av kvinnorna (35,5 %) som svarade att det är avgörande, svarade att den främsta anledningen är att *det är svårt att ekonomiskt kombinera studier med att vara småbarnsförälder* (tabell 5:1).

5.2.2 Tema arbete

Vi ville med detta tema undersöka om, och isåfall varför, kvinnornas kommande arbete är en anledning till att kvinnorna planerar att senarelägga det eventuella barnskaffandet.

2. Är det avgörande att studenterna har fått ett fast arbete innan de planerar att skaffa barn?

Om det är avgörande för dem, vad är isåfall den främsta anledningen till det?

Tabell 6 Frågeställning 2

	Frekvens	Procent
Ja	59	59 %
Nej	18	18 %
Vet ej	23	23 %
Totalt	100	100 %

Tabell 6:1 Frågeställning 2

	Frekvens	Procent
Det är svårt att vara småbarnsförälder utan att ha den fasta inkomsten som ett fast arbete ger	35	59,3 %
Det är svårt att vara småbarnsförälder utan att vara garanterad mammaledighet	2	3,4 %
Det är viktigt för mig att ha ett fast arbete	18	30,5 %
Annat, nämligen	4	6,8 %
Totalt	59	100 %

59 % av kvinnorna i undersökningen svarade att *det är avgörande* att de har fått ett fast arbete innan de planerar att skaffa barn (tabell 6). Majoriteten av kvinnorna (59,3 %) som svarade att det är avgörande, svarade att den främsta anledningen är att *det är svårt att vara småbarnsförälder utan att ha den fasta inkomsten som ett fast arbete ger* (tabell 6:1).

5.2.3 Tema självförverkligande

Vi ville med detta tema undersöka om, och isåfall varför, självförverkligande är en anledning till att kvinnorna planerar att senarelägga det eventuella barnskaffandet.

3. Är det viktigt att studenterna hinner förverkliga sig själva innan de planerar att skaffa

barn? Om det är viktigt för dem, vad är isåfall den främsta anledningen till det?

Tabell 7 Frågeställning 3

	Frekvens	Procent
Ja	57	57 %
Nej	31	31 %
Vet ej	12	12 %
Totalt	100	100 %

Tabell 7:1 Frågeställning 3

	Frekvens	Procent
Det är svårt att försörja ett barn innan man har blivit ekonomiskt självständig	5	8,9 %
Det är svårt att uppfostra ett barn innan man har blivit socialt självständig	19	33,3 %
Det är viktigt för mig att förverkliga mig själv	27	47,3 %
Annat, nämligen	6	10,5 %
Totalt	57	100 %

57 % av kvinnorna i undersökningen svarade att *det är viktigt* att de hinner förverkliga sig själva innan de planerar att skaffa barn (tabell 7). Majoriteten av kvinnorna (47,3 %) som svarade att det är viktigt, svarade att den främsta anledningen är att *det är viktigt för dem att förverkliga sig själva* (tabell 7:1).

5.2.4 Tema förhållande

Vi ville med detta tema undersöka om, och isåfall varför, förhållande är en anledning till att kvinnorna planerar att senarelägga det eventuella barnskaffandet.

4. Är det viktigt att studenterna har ett förhållande innan de planerar att skaffa barn? Om det är viktigt för dem, vad är isåfall den främsta anledningen till det?

Tabell 8 Frågeställning 4

	Frekvens	Procent
Ja	93	93 %
Nej	3	3 %
Vet ej	4	4 %
Totalt	100	100 %

Tabell 8:1 Frågeställning 4

	Frekvens	Procent
Det är svårt att vara småbarnsförälder om man inte har någon att dela det ekonomiska ansvaret med	0	0 %
Det är svårt att vara småbarnsförälder om man inte har någon att dela det sociala ansvaret med	21	22,5 %
Det är viktigt för mig att ha ett fast förhållande	16	17,2 %
Det är viktigt för barnet att det har två föräldrar	42	45,2 %
Annat, nämligen	14	15,1 %
Totalt	93	100 %

93 % av kvinnorna i undersökningen svarade att *det är viktigt* att de har ett fast förhållande innan de planerar att skaffa barn (tabell 8). Majoriteten av kvinnorna (45,2 %) som svarade att det är viktigt, svarade att den främsta anledningen är att *det är viktigt för barnet att det har två föräldrar* (tabell 8:1).

5.3 Hypotesprövning

Nedan följer resultatet av våra hypotesprövningar. Hypoteserna prövar på olika sätt hur våra bakgrundsvariabler - *ålder*, *högskolepoäng* och *civilstånd* - påverkar två av våra teman, nämligen *studier* och *arbete*.

5.3.1 Hypotes 1

Vi ville med denna hypotes undersöka om, och isåfall hur, studenternas olika åldrar påverkar deras ställningstagande till temat studier.

H_1 *De kvinnliga studenterna som är 25 år eller yngre planerar i större utsträckning än studenterna som är 26 år eller äldre att tidigast skaffa barn efter att de är klara med sina studier.*

Tabell 9

			Studenternas åldersfördelning			Total
			Uppgift saknas	-25 år	26 år-	
Planerar studenten att tidigast skaffa barn efter att hon är klar med sina studier?	Ja	Count	2	57	17	76
		% within Studenternas åldersfördelning	100,0%	81,4%	60,7%	76,0%
	Nej	Count	0	3	8	11
		% within Studenternas åldersfördelning	,0%	4,3%	28,6%	11,0%
	Vet ej	Count	0	10	3	13
		% within Studenternas åldersfördelning	,0%	14,3%	10,7%	13,0%
Total		Count	2	70	28	100
		% within Studenternas åldersfördelning	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Tabell 9 visar att studenterna som är 25 år eller yngre i större utsträckning (81,4 %) än studenterna som är 26 år eller äldre (60,7 %) planerar att tidigast skaffa barn efter att de är klara med sina studier. Det föreligger ett samband mellan variablerna ålder och studier: de yngre studenterna planerar i större utsträckning än de äldre att tidigast skaffa barn efter att de är klara med sina studier. Sambandet är statistiskt signifikant, $p= 0,013$ och har styrkan (Phi) 0,356 (bilaga 3, tabell 1). Hypotes 1 är därmed verifierad.

5.3.2 Hypotes 2

Vi ville med denna hypotes undersöka om, och isåfall hur, studenternas olika åldrar påverkar deras ställningstagande till temat arbete.

H₂ De kvinnliga studenterna som är 25 år eller yngre planerar i större utsträckning än studenterna som är 26 år eller äldre att tidigast skaffa barn efter att de har fått ett fast arbete.

Tabell 10

			Studenternas åldersfördelning			Total
			Uppgift saknas	-25 år	26 år-	
Planerar studenten att tidigast skaffa barn efter att hon har fått ett fast arbete?	Ja	Count	2	45	12	59
		% within Studenternas åldersfördelning	100,0%	64,3%	42,9%	59,0%
	Nej	Count	0	8	10	18
		% within Studenternas åldersfördelning	,0%	11,4%	35,7%	18,0%
	Vet ej	Count	0	17	6	23
		% within Studenternas åldersfördelning	,0%	24,3%	21,4%	23,0%
Total		Count	2	70	28	100
		% within Studenternas åldersfördelning	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Tabell 10 visar att studenterna som är 25 år eller yngre i större utsträckning (64,3 %) än studenterna som är 26 år eller äldre (42,9 %) planerar att tidigast skaffa barn efter att de har fått ett fast arbete. Det föreligger ett samband mellan variablerna ålder och arbete: de yngre studenterna planerar i större utsträckning än de äldre att tidigast skaffa barn efter att de har fått ett fast arbete. Sambandet är statistiskt signifikant, $p=0,048$ och har styrkan (Phi) 0,310 (bilaga 3, tabell 2). Hypotes 2 är därmed verifierad.

5.3.3 Hypotes 3

Vi ville med denna hypotes undersöka om, och isåfall hur, studenternas olika antal avklarade högskolepoäng påverkar deras ställningstagande till temat studier.

H₃ De kvinnliga studenterna som har 80 högskolepoäng eller färre planerar i större utsträckning än studenterna som har 81 högskolepoäng eller fler att tidigast skaffa barn efter att de är klara med sina studier.

Tabell 11

			Studenternas godkända högskolepoäng		Total
			-80 poäng	81 poäng-	
Planerar studenten att tidigast skaffa barn efter att hon är klar med sina studier?	Ja	Count	40	36	76
		% within Studenternas godkända högskolepoäng	70,2%	83,7%	76,0%
	Nej	Count	7	4	11
		% within Studenternas godkända högskolepoäng	12,3%	9,3%	11,0%
	Vet ej	Count	10	3	13
		% within Studenternas godkända högskolepoäng	17,5%	7,0%	13,0%
Total		Count	57	43	100
		% within Studenternas godkända högskolepoäng	100,0%	100,0%	100,0%

Tabell 11 visar att studenterna som har 81 högskolepoäng eller fler i större utsträckning (83,7 %) än studenterna som har 80 högskolepoäng eller färre (70,2 %) planerar att tidigast skaffa barn efter att de är klara med sina studier. Det föreligger dock inget statistiskt samband ($p=0,235$) mellan variablerna högskolepoäng och studier, och på grund av det kan vi varken verifiera eller falsifiera hypotes 3 (bilaga 3, tabell 3).

5.3.4 Hypotes 4

Vi ville med denna hypotes undersöka om, och isåfall hur, studenternas olika antal avklarade högskolepoäng påverkar deras ställningstagande till temat arbete.

H₄ De kvinnliga studenterna som har 80 högskolepoäng eller färre planerar i större utsträckning än studenterna som har 81 högskolepoäng eller fler att tidigast skaffa barn efter att de har fått ett fast arbete.

Tabell 12

			Studenternas godkända högskolepoäng		Total
			-80 poäng	81 poäng-	
Planerar studenten att tidigast skaffa barn efter att hon har fått ett fast arbete?	Ja	Count	29	30	59
		% within Studenternas godkända högskolepoäng	50,9%	69,8%	59,0%
	Nej	Count	13	5	18
		% within Studenternas godkända högskolepoäng	22,8%	11,6%	18,0%
	Vet ej	Count	15	8	23
		% within Studenternas godkända högskolepoäng	26,3%	18,6%	23,0%
Total	Count	57	43	100	
	% within Studenternas godkända högskolepoäng	100,0%	100,0%	100,0%	

Tabell 12 visar att studenterna som har 81 högskolepoäng eller fler i större utsträckning (69,8 %) än studenterna som har 80 högskolepoäng eller färre (50,9 %) planerar att tidigast skaffa barn efter att de har fått ett fast arbete. Det föreligger dock inget statistiskt samband ($p=0,148$) mellan variablerna högskolepoäng och arbete, och på grund av det kan vi varken verifiera eller falsifiera hypotes 4 (bilaga 3, tabell 4).

5.3.5 Hypotes 5

Vi ville med denna hypotes undersöka om, och isåfall hur, studenternas olika civilstånd påverkar deras ställningstagande till temat studier.

H_5 *De kvinnliga studenterna som inte har ett förhållande planerar i större utsträckning än studenterna som har ett förhållande att tidigast skaffa barn efter att de är klara med sina studier.*

Tabell 13

			Studenternas civilstånd		Total
			Singel/Dejtar	Förhållande	
Planerar studenten att tidigast skaffa barn efter att hon är klar med sina studier?	Ja	Count	14	62	76
		% within Studenternas civilstånd	56,0%	82,7%	76,0%
	Nej	Count	1	10	11
		% within Studenternas civilstånd	4,0%	13,3%	11,0%
	Vet ej	Count	10	3	13
		% within Studenternas civilstånd	40,0%	4,0%	13,0%
Total		Count	25	75	100
		% within Studenternas civilstånd	100,0%	100,0%	100,0%

Tabell 13 visar att studenterna som har ett förhållande i större utsträckning (82,7 %) än studenterna som inte har ett förhållande (56 %) planerar att tidigast skaffa barn efter att de är klara med sina studier. Det föreligger ett statistiskt samband, $p=0,000$ med styrkan (Phi) 0,468 mellan variablerna civilstånd och studier, men hypotes 5 är falsifierad: de kvinnliga studenterna som inte har ett förhållande planerar *inte* i större utsträckning än studenterna som har ett förhållande att tidigast skaffa barn efter att de är klara med sina studier (bilaga 3, tabell 5).

5.3.6 Hypotes 6

Vi ville med denna hypotes undersöka om, och isåfall hur, studenternas olika civilstånd påverkar deras ställningstagande till temat arbete.

H₆ De kvinnliga studenterna som inte har ett förhållande planerar i större utsträckning än studenterna som har ett förhållande att tidigast skaffa barn efter att de har fått ett fast arbete.

Tabell 14

			Studenternas civilstånd		Total
			Singel/Dejtar	Förhållande	
Planerar studenten att tidigast skaffa barn efter att hon har fått ett fast arbete?	Ja	Count	11	48	59
		% within Studenternas civilstånd	44,0%	64,0%	59,0%
	Nej	Count	3	15	18
		% within Studenternas civilstånd	12,0%	20,0%	18,0%
	Vet ej	Count	11	12	23
		% within Studenternas civilstånd	44,0%	16,0%	23,0%
Total	Count	25	75	100	
	% within Studenternas civilstånd	100,0%	100,0%	100,0%	

Tabell 14 visar att studenterna som har ett förhållande i större utsträckning (64 %) än studenterna som inte har ett förhållande (44 %) planerar att tidigast skaffa barn efter att de har fått ett fast arbete. Det föreligger ett statistiskt samband, $p=0,016$ med styrkan (Phi) 0,289 mellan variablerna civilstånd och arbete, men hypotes 6 är falsifierad: de kvinnliga studenterna som inte har ett förhållande planerar *inte* i större utsträckning än studenterna som har ett förhållande att tidigast skaffa barn efter att de har fått ett fast arbete (bilaga 3, tabell 6).

5.4 Fördelningen av svaren på den öppna frågan

Nedan följer svaret på den öppna/valfria frågan. Det var sammanlagt 40 respondenter som besvarade frågan *Är det något särskilt du vill ha förverkligat/klarat av innan du planerar att skaffa barn?* Många av respondenterna skrev flera saker som de ville förverkliga innan de planerade att skaffa barn, och samma saker betonades av flera av respondenterna. Vi har här sammanfattat svaren i fem kategorier: *utbildning/arbete, förhållande, resa, mognad och bostad.*

Är det något särskilt du vill ha förverkligat/klarat av innan du planerar att skaffa barn?

Tabell 15

	Frekvens	Procent
Klar med utbildning/fått fast arbete	19	31,1 %
Fast, tryggt förhållande	10	16,5 %
Resa, upptäcka världen	16	26,2 %
Mognad, tid att utvecklas	13	21,3 %
Bostad, utrymme för barn	3	4,9 %
Totalt	61	100 %

Tabell 15 visar vad respondenterna vill ha förverkligat innan de planerar att skaffa barn; av de 40 studenterna som har besvarat frågan vill 31,1 % vara klara med sina utbildningar och ha ett fast arbete innan de planerar att skaffa barn, 16,5 % vill ha ett fast, tryggt förhållande, 26,2 % vill resa, 21,3 % vill ha mer tid till att mogna och 4,9 % vill ha en ny bostad.

6. Diskussion

6.1 Inledande diskussion

I den inledande diskussionen sammanfattar vi undersökningens resultat, vi redogör för svaren på frågeställningarna och resultaten av hypotesprövningarna. Vi diskuterar även hur undersökningens resultat förhåller sig till den tidigare forskningen och till vår teoretiska utgångspunkt - individualiseringen.

Samhällstrenden i Sverige är att det numera är allt ovanligare att kvinnor och män under 25 år skaffar barn (SCB). Syftet med uppsatsen var att undersöka om kvinnliga högskolestudenter på MdH vid ISB - som ännu inte har skaffat, eller väntar, barn - planerar att följa denna trend. Resultatet av vår undersökning visar att studenterna faktiskt planerar att följa samhällstrenden, endast 4,7 % av de 106 kvinnliga studenterna planerar att skaffa barn innan 25 års ålder (tabell 4). Syftet med uppsatsen var även att undersöka om, och isåfall varför, kvinnornas pågående utbildning och kommande arbete, självförverkligande och förhållande är anledningar till att barnskaffandet senareläggs. Resultatet av frågeställningarna visar att utbildning, arbete, självförverkligande och förhållande faktiskt är anledningar till att barnskaffandet senareläggs, resultatet av frågeställningarna visar även varför kvinnornas pågående utbildning, kommande arbete, självförverkligande och förhållande är anledningar till att barnskaffandet senareläggs.

6.1.1 Teman

Utbildning

Majoriteten av de kvinnliga studenterna (76 %) i undersökningen svarade att det är avgörande att de är klara med sina studier innan de planerar att skaffa barn (frågeställning 1, tabell 5). De flesta av kvinnorna (35,5 %) som svarade att det är avgörande menade att den främsta anledningen är att *det är svårt att ekonomiskt kombinera studier med att vara småbarnsförälder*. De (31,6 %) som valde svarsalternativet *annat, nämligen* angav bland annat anledningar som: *med en utbildning bakom mig får jag en bättre ekonomisk grund att stå på, det är svårt både ekonomiskt och tidsmässigt att kombinera studier och barn, alla svarsalternativen är lika avgörande, mitt dåliga studentboende, ingen betald föräldraledighet, studier ger ingen ekonomisk trygghet och om jag blir barnledig innan jag slutför min utbildning kommer jag troligen inte slutföra den alls* (tabell 5:1). Den dominerande uppfattningen bland kvinnorna i vår undersökning är att det är svårt att ekonomiskt kombinera studier med barn.

Andra undersökningar har kommit fram till liknande resultat, i Lundqvists och Romans (2003) och Elfving (2002) undersökningar poängterade många av kvinnorna att de ville vara klara med sina utbildningar innan de planerade att skaffa barn. Flera av kvinnorna i Landgren Möllers och Alm Stenfors (2002) undersökning påpekade att det både är ekonomiskt och tidsmässigt krävande att kombinera barnskaffande med utbildning. Vilket kan förklara att få studenter skaffar barn innan de är klara med sina utbildningar. Blossfelds och Jaenichens (1992) undersökning visade att konsekvensen av kvinnors ökade utbildningsnivå för familjebildningen är att allt fler högutbildade kvinnor senarelägger sin övergång från att vara ungdom till att bli vuxen, vilket leder till att de även senarelägger (eller helt avstår från) att skaffa barn. Skillnaden mellan resultatet i vår undersökning och resultaten i de andra undersökningarna är att i vår undersökning svarade nästan en fjärdedel av studenterna att den främsta anledningen till varför de tidigast planerar att skaffa barn efter att de är klara med sina studier är att *det är viktigt för dem själva att högskoleutbilda sig*. I de andra undersökningarna har enbart de ekonomiska aspekterna behandlats, och inte denna egennyttiga aspekt. Vårt resultat visar att individualiseringen som Beck och Beck-Gernsheim (2003) och Giddens (2003) talar om har blivit allt viktigare för kvinnorna, som nu i större utsträckning än tidigare sätter sig själva i första hand/förverkligar sig själva och sina visioner.

Arbete

Majoriteten av de kvinnliga studenterna (59 %) i undersökningen svarade att det är avgörande att de har fått ett fast arbete innan de planerar att skaffa barn (frågeställning 2, tabell 6). De flesta av kvinnorna (59,3 %) som svarade att det är avgörande menade att den främsta anledningen är att *det är svårt att vara småbarnsförälder utan att ha den fasta inkomsten som ett fast arbete ger*. De (6,8 %) som valde svarsalternativet *annat, nämligen* angav bland annat anledningar som: *jag vill hinna få arbetserfarenhet innan jag skaffar barn, jag vill ha ett arbete att återkomma till efter mammaledigheten, fast inkomst och föräldrapenning och jag tror att det är svårt att bli anställd om man precis har fått ett barn* (tabell 6:1). Den dominerande uppfattningen bland kvinnorna i vår undersökning är att det är svårt att skaffa barn innan man har en fast inkomst.

Andra undersökningar har kommit fram till liknande resultat, i Lundqvists och Romans (2003), Elfving (2002), Grönlunds (2004), Blossfelds och Jaenichens (1992) och Lindströms och Brambila Pázs (2001) undersökningar framhöll många av kvinnorna ekonomisk självständighet som en nödvändighet innan de väljer att skaffa sitt första barn. Flera av

kvinnorna i Lundqvists och Romans (2003) och Elfving (2002) undersökningar betonade att de strävar efter ett fast arbete, en yrkeskarriär och ett ekonomiskt oberoende innan de skaffar barn. Blossfelds och Jaenichens (1992) undersökning visade att konsekvensen av kvinnors ökade deltagande i arbetslivet för familjebildningen är att kvinnor med bättre karriärmöjligheter senarelägger (eller helt avstår från) att skaffa barn. Skillnaden mellan resultatet i vår undersökning och resultaten i de andra undersökningarna är att i vår undersökning svarade endast 3,4 % av studenterna att den främsta anledningen till varför de tidigast planerar att skaffa barn efter att de har fått ett fast arbete är att *det är svårt att vara småbarnsförälder utan att vara garanterad mammaledighet*. I flera av de andra undersökningarna har denna anledning varit mycket framträdande, många av kvinnorna har betonat att rätten till socialförsäkringssystemet och full föräldraförsäkring är en nödvändighet innan de väljer att skaffa barn (Lundqvist & Roman, 2003, Elfving, 2002). I vår undersökning levde många av kvinnorna i förhållanden, att kvinnorna inte betonar vikten av mamma- och föräldraledighet kan förmodligen förklaras med att det i jämställda förhållanden idag ofta är en självklarhet att föräldrarna delar på föräldraledigheten, vilket kan förklara varför så få av kvinnorna i undersökningen valde detta svarsalternativ. Vårt resultat kan därför kopplas till den individualiseringsprocess som Beck och Beck-Gernsheim (2003) och Giddens (2003) talar om som har lett till att kvinnor ställer högre krav på jämställda förhållanden.

Självförverkligande

Majoriteten av de kvinnliga studenterna (57 %) i undersökningen svarade att det är viktigt att de hinner förverkliga sig själva innan de planerar att skaffa barn (frågeställning 3, tabell 7). De flesta av kvinnorna (47,3 %) som svarade att det är viktigt menade att den främsta anledningen är att *det är viktigt för dem att förverkliga sig själva*. De (10,5 %) som valde svarsalternativet *annat, nämligen* angav bland annat anledningar som: *egoistiska skäl - det är så mycket jag vill hinna med innan jag är "låst", frihet och flexibilitet, man har hunnit utvecklas och känner sig redo på ett annat sätt när man hunnit med det man vill hinna med, när man väl blir förälder borde mer tid läggas på barnen än på sig själv, jag vill inte binda upp mig än på några år och det är inte rättvist mot barnen annars - vill inte bli bitter* (tabell 7:1). För att mer exakt ta reda på vad kvinnorna vill förverkliga innan de planerar att skaffa barn ställde vi den öppna/valfria frågan *Är det något särskilt du vill ha förverkligat/klarat av innan du planerar att skaffa barn* (tabell 15). Den dominerande uppfattningen bland kvinnorna i vår undersökning är att det är viktigt att man hinner förverkliga sig själv innan man skaffar barn.

Andra undersökningar har kommit fram till liknande resultat, i Lundqvists och Romans (2003) och Grönlunds (2004) undersökningar betonade många av kvinnorna vikten av självförverkligande, innan de skaffar barn ville många av kvinnorna, bland annat genom utbildning, arbete och fritidsintressen, hinna med att skapa sig "ett eget liv". Lundqvists och Romans (2003), Elfving (2002), Grönlunds (2004), Blossfelds och Jaenichens (1992) och Lindströms och Brambila Pazs (2001) undersökningar visade att konsekvensen av kvinnors förbättrade möjligheter att förverkliga sig själva för familjebildningen är att kvinnor senarelägger (eller helt avstår från) att skaffa barn. Resultatet i vår undersökning skiljer sig avsevärt från resultaten i de andra undersökningarna, i vår undersökning svarade mer än var fjärde student att de *vill resa och upptäcka världen* innan de planerar att skaffa barn. I de andra undersökningarna har överhuvudtaget inte denna aspekt - att resa - behandlats, utan de har istället framställt självförverkligande som strävan efter och önskan om ett eget liv och personlig frihet (Lundqvist & Roman, 2003, Grönlund, 2004). Att kvinnorna idag betonar vikten av att resa och menar att resandet är självförverkligande understryker individualiseringens betydelse för kvinnor och globaliseringens genomslagskraft i samhället (Beck & Beck-Gernsheim, 2003, Giddens, 2003).

Förhållande

Majoriteten av de kvinnliga studenterna (93 %) i undersökningen svarade att det är viktigt att de har ett fast förhållande innan de planerar att skaffa barn (frågeställning 4, tabell 8). De flesta av kvinnorna (45,2 %) som svarade att det är avgörande menade att den främsta anledningen är att *det är viktigt för barnet att det har två föräldrar*. De (15,1 %) som valde svarsalternativet *annat, nämligen* angav bland annat anledningar som: *det känns naturligt att skaffa barn med den man älskar och vill dela sitt liv med, jag vill bilda en traditionell kärnfamilj, bra förutsättning för barnet, det är viktigt både för mig och barnet och alla svarsalternativen är lika viktiga* (tabell 8:1). Den dominerande uppfattningen bland kvinnorna i vår undersökning är att det är viktigt för barnet att det har två föräldrar.

Anmärkningsvärt är att ingen av kvinnorna i vår undersökning valde svarsalternativet *det är svårt att vara småbarnsförälder om man inte har någon att dela det ekonomiska ansvaret med*. Det kan förmodligen förklaras med att många kvinnor idag ser ekonomisk självständighet som en nödvändighet innan de väljer att skaffa sitt första barn (Lundqvist & Roman, 2003, Elfving, 2002, Grönlund, 2004, Blossfeld & Jaenichen, 1992 och Lindström & Brambila Paz, 2001). Numera är kvinnan, tack vare förändrade och framförallt förbättrade

livssituationer, inte längre lika beroende av mannen för sin egen och familjens försörjning (Beck, 1998).

Andra undersökningar har kommit fram till liknande resultat, i Lundqvists och Romans (2003) undersökning poängterade kvinnorna idén om en sammanhållen kärnfamilj som avgörande för beslutet av skaffa barn. Sandströms (2002) undersökning visade att familjen med mamma, pappa och barn ännu idag är en stark och grundläggande tankefigur som levnadsform för fortplantning, men att kvinnors identitet och kvinnlighet numera inte längre enbart är bunden till fortplantningsförmågan utan minst lika starkt bunden till utbildning, arbete och självförverkligande. Konsekvensen av detta är för familjebildningen att kvinnor senarelägger (eller helt avstår från) att skaffa barn. Inte heller i de andra undersökningarna har den ekonomiska aspekten varit framträdande, däremot har frågan om jämställdhet inom förhållandet betonats i dessa undersökningar, men inte i vår undersökning. Att delat ekonomiskt ansvar överhuvudtaget inte betonades som viktigt i ett förhållande kan förklaras utifrån Giddens (2003) teori om det rena förhållandet. Det rena förhållandet har inga ekonomiska vinningar utan existerar endast för förhållandets egen skull.

6.1.2 Hypoteserna

När vi prövade hypotes 1 och hypotes 2 kunde vi konstatera att det förelåg statistiskt signifikanta samband mellan variablerna *ålder* och *studier* och variablerna *ålder* och *arbete*. Hypotes 1 och hypotes 2 kunde därmed verifieras. Det var, som vi trodde, viktigare för de yngre studenterna att de är klara med sina studier och att de har fått ett fast arbete innan de planerar att skaffa barn. När vi prövade hypotes 3 och hypotes 4 kunde vi konstatera att det inte förelåg statistiskt signifikanta samband mellan variablerna *högskolepoäng* och *studier* och variablerna *högskolepoäng* och *arbete*. På grund av detta kunde vi varken verifiera eller falsifiera hypotes 3 och hypotes 4, vi kommer därför inte att diskutera dessa hypoteser mer. När vi prövade hypotes 5 och hypotes 6 kunde vi konstatera att det förelåg statistiskt signifikanta samband mellan variablerna *civilstånd* och *studier* och variablerna *civilstånd* och *arbete*. Hypotes 5 och hypotes 6 falsifierades dock. Det var inte, som vi trodde, viktigare för studenterna som inte har ett förhållande att de är klara med sina studier och att de har fått ett fast arbete innan de planerar att skaffa barn.

De starkaste sambanden i hypotesprövningarna fanns mellan variablerna *civilstånd* och *studier* ($\Phi= 0,468$) och variablerna *ålder* och *arbete* ($\Phi= 0,310$). Studenterna som har ett

förhållande planerar i större utsträckning än studenterna som inte har ett förhållande att tidigast skaffa barn efter att de är klara med sina studier. Studenterna som är 25 år eller yngre planerar i större utsträckning än studenterna som är 26 år eller äldre att tidigast skaffa barn efter att de har fått ett fast arbete.

Anledningen till varför vi inte hypotesprövade sambanden mellan bakgrundsvariablerna och temat självförverkligande är att många av studenterna menade att utbildning och arbete är självförverkligande i sig (tabell 15) och därför tyckte inte vi att det var nödvändigt att hypotespröva självförverkligande. Anledningen till varför vi inte hypotesprövade sambanden mellan bakgrundsvariablerna och temat förhållande är att nästintill alla de 106 kvinnliga studenterna - oberoende av ålder, avklarade högskolepoäng och civilstånd - tyckte att det är viktigt att de har ett fast förhållande innan de planerar att skaffa barn (tabell 8) och därför tyckte inte vi att det var nödvändigt att hypotespröva förhållande.

6.2 Slutdiskussion

Genom vår undersökning har vi undersökt om kvinnliga högskolestudenter - som ännu inte har skaffat, eller väntar, barn - planerar att följa samhällstrenden. Resultatet av undersökningen visar att studenterna planerar att följa samhällstrenden. Genom våra frågeställningar har vi undersökt om, och isåfall varför, våra fyra teman - *utbildning*, *arbete*, *självförverkligande* och *förhållande* - är anledningar till att barnaskaffandet senareläggs och genom våra hypoteser har vi undersökt hur våra bakgrundsvariabler - *ålder*, *högskolepoäng* och *civilstånd* - påverkar våra teman. Resultatet av våra frågeställningar visar att utbildning (till 76 %), arbete (till 59 %), självförverkligande (till 57 %) och förhållande (till 93 %) är anledningar till att barnaskaffandet senareläggs. Resultatet av våra frågeställningar visar även varför utbildning, arbete, självförverkligande och förhållande är anledningar till att barnaskaffandet senareläggs.

6.2.1 Utbildning, arbete och självförverkligande

I och med individualiseringen har kvinnan frigjorts från de traditionella familje- och könsrollerna och i större utsträckning blivit hänvisad till sig själv och sitt eget öde, vilket gör att hon, för sin egen ekonomiska överlevnads skull, måste placera sig själv i centrum för sina livsplaner. Kvinnan måste med andra ord, såväl utanför som inom familjen, själv skapa sitt eget liv och trygga sin egen tillvaro, vilket hon kan och ofta gör genom utbildning och arbete (Beck, 1998). Att kvinnan nu i större utsträckning än tidigare utbildar sig, arbetar och

förverkligar sig själv resulterar generellt i att hon skaffar barn allt senare i livet och att hon därmed även skaffar färre barn (Beck & Beck-Gernsheim, 2003). Att individualiseringen har blivit allt viktigare för kvinnorna ser vi spår av i vår undersökning - majoriteten av de kvinnliga studenterna vill sätta sig själva i första hand/skapa sig ett eget liv innan de planerar att skaffa barn och leva familjeliv. Individualiseringen förklarar varför majoriteten av kvinnorna i vår undersökning tidigast vill skaffa barn efter avklarade studier och fast anställning - kvinnorna vill genom utbildning och arbete förverkliga sig själva. Anledningarna till varför kvinnorna väntar med att tidigast skaffa barn efter att de är klara med sina studier och efter att de har fått ett fast arbete är framförallt ekonomiska. Anledningen till varför de tycker att det är viktigt att de har hunnit förverkliga sig själva är egennyttig - kvinnorna vill vara ekonomiskt självständiga och skapa sig ett tryggt liv innan de planerar att skaffa barn. Detta är förknippat med den individualiseringsprocess som har lett till att varje kvinna i ett individualiserat samhälle själv måste skapa sitt eget liv och ta konsekvenserna av detta skapande. Kvinnorna i vår undersökning vill till följd av individualiseringen skapa sig ett ekonomiskt självständigt och tryggt liv - både för sin egen och för det framtida barnets skull - innan de väljer att skaffa barn. Till följd av individualiseringen värdesätts, som sagt, barnen mycket högre än tidigare och många föräldrar strävar idag efter att ge sina barn de bästa förutsättningarna i livet. Detta kan förklara varför majoriteten av kvinnorna i vår undersökning tidigast planerar att skaffa barn efter att de är klara med sina studier och efter att de har fått ett fast arbete.

Kvinnan lever idag, i och med individualiseringen, inte längre enbart för familjen utan hon har börjat sträva efter att leva sitt eget liv. Denna nya strävan innebär att kvinnans tidigare så starka band till familjen har försvagats och därmed har hennes individualisering och oberoende stärkts. Kvinnans individualisering har emellertid bidragit till att hon slits dels mellan en önskan att skaffa barn och dels mellan en önskan att leva sitt eget liv - ju fler valmöjligheter hon får att leva sitt eget liv, desto mer avtar barnaskaffandet från att vara en naturlig del av livet till att bli en planerad del av livet (Beck & Beck-Gernsheim, 2003). I vår undersökning framträder den inre konflikten mellan viljan att skaffa barn och viljan att leva sitt eget liv genom att vissa av de kvinnliga studenterna svarar att som förälder blir man låst och bunden och förlorar sin frihet och flexibilitet (tabell 7:1). För att lösa och förhindra den vanligt förekommande individualiseringskonflikten planerar majoriteten av kvinnorna i vår undersökning att senarelägga barnaskaffandet - på så sätt hinner de leva sitt eget liv innan de skaffar barn och lever familjeliv. Även i andra undersökningar som vi har tagit del av har

denna konflikt förekommit, Lundqvist och Roman (2003), Grönlund (2004) och Blossfeld och Jaenichen (1992) beskriver alla samma motsägelse: att kvinnor, till följd av individualiseringen, betonar nödvändigheten i att vara ekonomiskt självständig, klar med sin utbildning och anställd samtidigt som de betonar den stabila relationens och familjekollektivets nödvändiga roll i valet att skaffa barn. De menar att motsägelsen ofta orsakar ambivalens hos kvinnorna - att kvinnorna dels dras mot självständighet och dels mot traditionella kvinnoroller.

6.2.2 Förhållande

I åtskilliga av västvärldens industrialiserade länder har en avtraditionalisering ägt rum, familjen och äktenskapet har omvandlats till skalinstitutioner - de har som institutioner kvar sina tidigare namn, men deras inre karaktärer har förändrats. I dessa länder har familjen blivit ett slagfält för kampen mellan å ena sidan moderniteten och å andra sidan traditionen. I dagens moderna samhälle har familjelivet genomgått stora förändringar, familjens tidigare ekonomiska roll har minskat och kärlekens roll ökat. Beslutet att skaffa barn är idag ett helt annat beslut än tidigare, i de traditionella familjerna värderades barnen framförallt som ekonomiska tillgångar, medan de idag framförallt uppskattas för sin egen skull (Giddens, 2003). Vår undersökning visar att majoriteten av de kvinnliga studenterna vill ha ett fast förhållande innan de planerar att skaffa barn, anledningen till varför de tycker att det är viktigt att de har ett fast förhållande är social - de vill att barnet ska växa upp med bägge föräldrarna. Detta kan förklaras med att barnen, till följd av individualiseringsprocessen, numera är mycket betydelsefulla och högt värderade. Temat förhållande var det tema som ansågs vara viktigast, 93 % av studenterna svarade att de tidigast planerar att skaffa barn efter att de har ett fast förhållande. Visserligen hade 72,7 % av studenterna redan ett förhållande, vilket kan ha lett till att förhållandets betydelse överdrivits.

Att ett fast förhållande visade sig vara så viktigt kan uppfattas som oförenligt med individualiseringen och som en tillbakagång till det traditionella familjelivet, men förhållandet har även i individualiserade samhällen stor betydelse. Beck (1998) menar att idealet fortfarande är ett stabilt förhållande, men utan de tidigare officiella tvängen och legitimeringarna. Giddens (2003) menar att förhållandet fortfarande är betydelsefullt, men att det traditionella förhållandet har övergått till det avtraditionaliserade rena förhållandet. Att majoriteten av studenterna vill ha ett fast förhållande innan de planerar att skaffa barn behöver inte betyda att de vill ha ett traditionellt, legitimerat äktenskap - idag lever många istället i

olika former av avtraditionaliserade parförhållanden. Även andra undersökningar som vi har tagit del av behandlar avtraditionaliseringens betydelse för familjebildandet, Lundqvist och Roman (2003), Grönlund (2004) och Blossfeld och Jaenichen (1992) är alla överens om att avtraditionaliseringen - kvinnors och mäns förändrade syn på och attityd till barn och familjeliv - kan förklara varför kvinnor idag skaffar barn allt senare i livet och varför det idag föds färre barn än tidigare.

6.2.3 Ålder och civilstånd

Resultatet av våra hypotesprövningar visar att det i större utsträckning är de yngre studenterna och studenterna som har förhållanden som tidigast planerar att skaffa barn efter att de är klara med sina studier och efter att de har fått ett fast arbete. Våra hypoteser 1 och 2 verifierades: de kvinnliga studenterna som är 25 år eller yngre planerar i större utsträckning att tidigast skaffa barn efter att de är klara med sina studier och efter att de har fått ett fast arbete. Våra hypoteser 5 och 6 falsifierades: de kvinnliga studenterna som inte har ett förhållande planerar *inte* i större utsträckning att tidigast skaffa barn efter att de är klara med sina studier och efter att de har fått ett fast arbete.

Vi trodde att det skulle vara viktigare för de yngre studenterna än för de äldre studenterna att förverkliga sig själva - genom utbildning och arbete - innan de planerar att skaffa barn. Vi tänkte att studenterna som är yngre har längre tid på sig att kunna skaffa barn och att de därför i större utsträckning hinner satsa på sig själva/satsar på sig själva innan de planerar att skaffa barn. Resultatet av vår undersökning visar på den genomslagskraft som individualiseringsprocessen har för kvinnor. Det är viktigt för majoriteten av kvinnorna i undersökningen - oberoende av ålder - att de är klara med sina studier och att de har fått ett fast arbete innan de planerar att skaffa barn, det är dock allra viktigast för de yngre kvinnorna. Detta beror förmodligen dels på att de yngre kvinnorna är mer lättmottagliga än de äldre och därför påverkas de i större utsträckning av individualiseringen, att individualiseringen dessutom är en relativt ny process kan förklara varför de yngre kvinnorna påverkas mest, och dels på att de yngre kvinnorna helt enkelt har längre tid på sig att hinna/kunna skaffa barn och därmed mer tid över till studier och arbete.

Vi trodde även att det skulle vara viktigare för studenterna som inte har ett förhållande än för studenterna som har ett förhållande att förverkliga sig själva - genom utbildning och arbete - innan de planerar att skaffa barn. Vi tänkte att studenterna som inte har ett förhållande är mer

beroende av sin egen framgång i livet och att de därför i större utsträckning satsar på sig själva innan de planerar att skaffa barn. Resultatet av vår undersökning visar på den genomslagskraft som individualiseringsprocessen har haft för kvinnor. Det är viktigt för majoriteten av kvinnorna i undersökningen - oberoende av civilstånd - att de är klara med sina studier och att de har fått ett fast arbete innan de planerar att skaffa barn. Förvånande nog visade det sig att det var allra viktigast för studenterna som har ett förhållande att förverkliga sig själva innan de planerar att skaffa barn. Detta beror förmodligen på att studenterna som har ett förhållande kan utforma konkreta framtidsplaner tillsammans med sin partner och därmed vet de redan att de tidigast kommer att skaffa barn efter att de är klara med sina studier/har fått ett fast arbete. Studenterna som inte har ett förhållande måste till att börja med hitta någon att utforma sina framtidsplaner med. Dessa studenter vet förmodligen inte lika konkret när de tidigast kommer att skaffa barn, det kan komma att ske antingen före eller efter avslutade studier/fast anställning.

6.2.4 Resa

Resultatet av den öppna/valfria frågan *Är det något särskilt du vill ha förverkligat/klarat av innan du planerar att skaffa barn?* (tabell 15) förvånade oss. Vi påträffade en *serendipity* - en oväntad upptäckt som kan användas för att utvidga en teori (Rosengren & Arvidson, 2002: 73). Hela 26,2 % av studenterna svarade att de ville resa och upptäcka världen innan de planerar att skaffa barn. Detta har varken Beck, Beck-Gernsheim, Giddens eller den tidigare forskning vi läst tagit upp. I det moderna samhället tycks det ha blivit allt viktigare att resa och upptäcka världen. Att de kvinnliga studenterna betonar vikten av att resa och menar att resande är självförverkligande understryker individualiseringens betydelse för kvinnor. Kvinnor i individualiserade samhällen har numera mer eller mindre samma möjligheter att resa som männen. Att kvinnor reser i samma utsträckning som männen visar att kvinnor idag vågar ta för sig och tar för sig. Tack vare globaliseringen kan kvinnor – men naturligtvis även män - resa och upptäcka världen. En resa kan i den globaliserade och individualiserade världen innebära många olika saker, vissa kvinnor resor idag utomlands för att studera eller för att arbeta, andra reser för att mogna eller för att upptäcka nya kulturer och vissa reser för att vidga sina vyer.

6.3 Kritisk granskning

En stor brist med vår undersökning var att vi inte hade svarsalternativen *jag vet inte om jag vill skaffa barn* och *jag kan inte skaffa barn* på fråga 5 - *Vid vilken ungefärlig ålder planerar*

du i nuläget att skaffa barn? Att vi inte hade dessa svarsalternativ kan förmodligen förklara varför frågan hade 9 av undersökningens totalt 11 interna bortfall.

En reliabilitetsbrist i vår undersökning var det omfattande externa bortfallet ($n= 113$ stycken) - vi mailade ut 219 enkäter med målsättningen att få tillbaka cirka 120 enkäter, men fick bara tillbaka 106 besvarade enkäter. Det finns även en risk att det kan ha uppstått en validitetsbrist i det metodologiska tillvägagångssättet eftersom datainsamlingen ägde rum utan att vi hade någon kontroll över situationen, detta på grund av att vi inte personligen var närvarande vid utdelandet och besvarandet av enkäterna. Att studenterna inte besvarade enkäterna vid samma tidpunkt eller i samma miljö kan ha gett upphov till skillnader mellan dem som annars inte skulle ha uppstått. Vissa av studenterna kan till exempel ha påverkats av yttre faktorer såsom vänners åsikter eller media. Trots det stora externa bortfallet anser vi att mailutskick var det lämpligaste tillvägagångssättet, studenterna besvarade enkäten när de själva hade gott om tid.

6.4 Framtida forskning

Under den tid som vi har arbetat med vår uppsats har vi blivit allt mer intresserade av vilka eventuella likheter och skillnader som kan existera mellan kvinnliga studenter vid ISB på MdH och kvinnliga studenter vid andra institutioner på MdH och kvinnliga studenter på andra högskolor och universitet i Sverige. En framtida undersökning som undersöker dessa eventuella likheter och skillnader skulle kunna bekräfta om det verkligen är så att kvinnliga högskolestudenter generellt planerar att följa samhällstrenden som är att allt fler skaffar barn allt senare i livet. Ytterligare framtida undersökningar skulle kunna undersöka vilka eventuella likheter och skillnader som kan existera mellan kvinnliga och manliga studenter och mellan studerande och icke-studerande. Kanske har männen och de icke-studerande helt andra uppfattningar om ämnet barnaskaffande än kvinnorna och studenterna.

En annan infallsvinkel vore att i en framtida undersökning undersöka hur studenterna som redan har barn hanterar kombinationen mellan studier och barn. Man skulle till exempel genom en kvalitativ undersökning kunna komma åt studenternas upplevelser och uppfattningar om hur kombinationen mellan studier och barn fungerar i verkligheten.

Ytterligare en infallsvinkel vore att undersöka resandets allt större betydelse för människors självförverkligande och att utgå ifrån och fördjupa sig i globaliseringsteorier. Detta skulle man kunna undersöka både genom kvantitativa och kvalitativa undersökningar.

Källförteckning

Artiklar

Blossfeld, H-P. & Jaenichen, U. (1992). Educational Expansion and Changes in Women's Entry into Marriage and Motherhood in the Federal Republic of Germany. *Journal of Marriage and the Family*, vol. 54, nr 2, sid. 302-315.

Elfving, A-S. (2002). Viljan att skaffa barn. *TCO granskar*, nr 25, sid. 1- 7.

Grönlund, A. (2004). Flexibilitet eller friktion? Om inflytande över arbetstiden och konflikten mellan arbete och familj. *Sociologisk Forskning*, nr 1, sid. 35-54.

Landgren Möller, E. & Alm Stenflo, G. (2002). Barn innan det är för sent. *Välfärdsbulletinen*, nr 4, sid. 14-15.

Lindh, T. (2005). Utbildning och barnafödande - en onödig konflikt? *Framtider*, nr 4, sid. 4-8.

Lindström, D. P. & Brambila Paz, C. (2001). Alternative Theories of the Relationship of Schooling and Work to Family Formation: Evidence from Mexico. *Social Biology*, vol. 48, nr 3-4, sid. 278-297.

Lundqvist, Å. & Roman, C. (2003). Önska, välja och vilja. Om beslutet att skaffa barn. *Sociologisk Forskning*, nr 1, sid. 12-34.

Sandström, B. (2002). Gärna barn - men inte nu. Från välplanerade till bortplanerade barn. *Locus*, nr 1, sid. 20-31.

Kontaktperson

Bhattacharyya, Margareta. (20070103) Handläggare [utbildnings- och forskningsavdelningen](#), Mälardalens Högskola.

Internetadress

<http://www.scb.se/statistik/UF/UF0205/2006A02/BOH05GR2.xls>, 20061218.

Litteratur

Beck, U & Beck-Gernsheim, E. (2003). *Individualization. Institutionalized Individualism and It's Social and Political Consequences*. London: SAGE Publications Ltd.

Beck, U., Giddens, A. & Lash, S. (2003). *Reflexive Modernization. Politics, Tradition and Aesthetics in the Modern Social Order*. Cambridge: Polity Press.

Beck, U. (1998). *Risksamhället. På väg mot en annan modernitet*. Göteborg: Daidalos.

DePoy, E. & Gitlin, L. N. (1999). *Forskning - en introduktion*. Lund: Studentlitteratur.

Djurfeldt, G., Larsson, R. & Stjärnhagen, O (2003). *Statistisk verktygslåda – samhällsvetenskaplig orsaksanalys med kvantitativa metoder*. Lund: Studentlitteratur.

Ejlertsson, G. (1996). *Enkäten i praktiken. En handbok i enkätmetodik*. Lund: Studentlitteratur.

Esaiasson, P., Gilljam, M., Oscarsson, H. & Wängnerud, L. (2004). *Metodpraktikan - konsten att studera samhälle, individ och marknad*. Stockholm: Norstedts Juridik AB.

Giddens, A. (2003). *En skenande värld. Hur globaliseringen är på väg att förändra våra liv*. Stockholm: SNS Förlag.

Giddens, A. (2005). *Modernitet och självidentitet. Självet och samhället i den senmoderna epoken*. Göteborg: Daidalos.

Rosengren, K. E. & Arvidson, P. (2002). *Sociologisk metodik*. Malmö: Liber.

Missivbrev

Hej!

Vi ber bara dig som inte redan har eller väntar barn att delta i vår enkätundersökning.

Vi är två studenter som för tillfället skriver C-uppsats i sociologi på Mälardalens högskola. Syftet med vår uppsats är att genom en enkätundersökning undersöka vad som ligger bakom planeringen att skaffa barn hos kvinnor - därför hoppas vi att just Du vill delta, men ditt deltagande är givetvis frivilligt. Dina svar kommer naturligtvis att vara anonyma och behandlas konfidentiellt.

Enkäten består av tio frågor och tar inte mer än några minuter att besvara.

Om du vill ta del av den färdiga uppsatsen kommer den att finnas tillgänglig vid institutionen för Samhälls- och Beteendevetenskap på Mälardalens högskola fr.o.m. februari 2007.

Om du har några frågor eller om något är oklart kan du kontakta oss:

Johanna (jlm03001@student.mdh.se)

Jenny (jjn04003@student.mdh.se)

Tack på förhand!

Med vänliga hälsningar Johanna Liljestam och Jenny Johansson.

Enkätundersökning

1. Ålder _____

2. Program _____

3. Antal godkända högskolepoäng hitintills

- 0-20 21-40 41-60 61-80 81-100 101-120 121-140 141-160
 161- eller fler

4a. Civilstånd

- Singel Dejtär Förhållande, sedan mindre än ett år Förhållande, sedan mer än ett år

4b. Om du har ett förhållande, bor ni i nuläget tillsammans?

- Ja Nej

5. Vid vilken ungefärlig ålder planerar du i nuläget att skaffa barn?

När jag är _____ år Jag vill inte skaffa barn överhuvudtaget

6a. Planerar du att tidigast skaffa barn efter det att du är klar med dina studier?

- Ja Nej Vet ej Jag vill inte skaffa barn överhuvudtaget

6b. Om du har svarat *ja* på ovanstående fråga, varför tänker du vänta tills dess?

Välj det alternativ som är viktigast för dig.

- Det är svårt att ekonomiskt kombinera studier med att vara småbarnsförälder.
 Det är svårt att tidsmässigt kombinera studier med att vara småbarnsförälder.
 Det är viktigt för mig att vara högskoleutbildad.
 Annat, nämligen _____

7a. Planerar du att tidigast skaffa barn efter det att du har fått ett fast arbete?

- Ja Nej Vet ej Jag vill inte skaffa barn överhuvudtaget

7b. Om du har svarat *ja* på ovanstående fråga, varför tänker du vänta tills dess?

Välj det alternativ som är viktigast för dig.

- Det är svårt att vara småbarnsförälder utan att ha den fasta inkomsten som ett arbete ger.
 Det är svårt att vara småbarnsförälder utan att vara garanterad mammaledighet.
 Det är viktigt för mig att ha ett fast arbete.
 Annat, nämligen _____

8a. Är det viktigt för dig att du har ett fast förhållande när du planerar att skaffa barn?

- Ja Nej Vet ej Jag vill inte skaffa barn överhuvudtaget

8b. Om du har svarat ja på ovanstående fråga, varför tänker du vänta tills dess?

Välj det alternativ som är viktigast för dig.

- Det är svårt att vara småbarnsförälder om man inte har någon att dela det ekonomiska ansvaret med.
- Det är svårt att vara småbarnsförälder om man inte har någon att dela det sociala ansvaret med.
- Det är viktigt för mig att ha ett fast förhållande.
- Det är viktigt för barnet att det har två föräldrar.
- Annat, nämligen _____

9a. Är det viktigt för dig att du har hunnit förverkliga dig själv (dvs. att du har hunnit klara av de saker du vill ha klarat av bara för din egen skull) innan du planerar att skaffa barn?

- Ja Nej Vet ej Jag vill inte skaffa barn överhuvudtaget

9b. Om du har svarat ja på ovanstående fråga, varför tänker du vänta tills dess?

Välj det alternativ som är viktigast för dig.

- Det är svårt att försörja ett barn innan man har blivit ekonomiskt självständig.
- Det är svårt att uppfostra ett barn innan man har blivit socialt självständig.
- Det är viktigt för mig att förverkliga mig själv.
- Annat, nämligen _____

10. Är det något särskilt du vill ha förverkligat/klarat av innan du planerar att skaffa barn?

Ja, nämligen _____

Tack för din medverkan!

Hypotesprövningar

Hypotes 1

H₁ De kvinnliga studenterna som är 25 år eller yngre planerar i större utsträckning än studenterna som är 26 år eller äldre att tidigast skaffa barn efter att de är klara med sina studier.

Tabell 1

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	12,693(a)	4	,013
Likelihood Ratio	11,671	4	,020
Linear-by-Linear Association	,795	1	,373
N of Valid Cases	100		

Symmetric Measures

		Value	Approx. Sig.
Nominal by Nominal	Phi	,356	,013
	Cramer's V	,252	,013
N of Valid Cases		100	

Hypotes 2

H₂ De kvinnliga studenterna som är 25 år eller yngre planerar i större utsträckning än studenterna som är 26 år eller äldre att tidigast skaffa barn efter att de har fått ett fast arbete.

Tabell 2

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	9,599(a)	4	,048
Likelihood Ratio	9,596	4	,048
Linear-by-Linear Association	1,112	1	,292
N of Valid Cases	100		

Symmetric Measures

		Value	Approx. Sig.
Nominal by Nominal	Phi	,310	,048
	Cramer's V	,219	,048
N of Valid Cases		100	

Hypotes 3

H₃ De kvinnliga studenterna som har 80 högskolepoäng eller färre planerar i större utsträckning än studenterna som har 81 högskolepoäng eller fler att tidigast skaffa barn efter att de är klara med sina studier.

Tabell 3

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	2,895(a)	2	,235
Likelihood Ratio	3,049	2	,218
Linear-by-Linear Association	2,833	1	,092
N of Valid Cases	100		

Symmetric Measures

		Value	Approx. Sig.
Nominal by Nominal	Phi	,170	,235
	Cramer's V	,170	,235
N of Valid Cases		100	

Hypotes 4

H₄ De kvinnliga studenterna som har 80 högskolepoäng eller färre planerar i större utsträckning än studenterna som har 81 högskolepoäng eller fler att tidigast skaffa barn efter att de har fått ett fast arbete.

Tabell 4

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	3,818(a)	2	,148
Likelihood Ratio	3,898	2	,142
Linear-by-Linear Association	1,913	1	,167
N of Valid Cases	100		

Symmetric Measures

		Value	Approx. Sig.
Nominal by Nominal	Phi	,195	,148
	Cramer's V	,195	,148
N of Valid Cases		100	

Hypotes 5

H₅ De kvinnliga studenterna som inte har ett förhållande planerar i större utsträckning än studenterna som har ett förhållande att tidigast skaffa barn efter att de är klara med sina studier.

Tabell 5

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	21,932(a)	2	,000
Likelihood Ratio	19,107	2	,000
Linear-by-Linear Association	17,544	1	,000
N of Valid Cases	100		

Symmetric Measures

		Value	Approx. Sig.
Nominal by Nominal	Phi	,468	,000
	Cramer's V	,468	,000
N of Valid Cases		100	

Hypotes 6

H₆ De kvinnliga studenterna som inte har ett förhållande planerar i större utsträckning än studenterna som har ett förhållande att tidigast skaffa barn efter att de har fått ett fast arbete.

Tabell 6

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	8,329(a)	2	,016
Likelihood Ratio	7,645	2	,022
Linear-by-Linear Association	7,181	1	,007
N of Valid Cases	100		

Symmetric Measures

		Value	Approx. Sig.
Nominal by Nominal	Phi	,289	,016
	Cramer's V	,289	,016
N of Valid Cases		100	